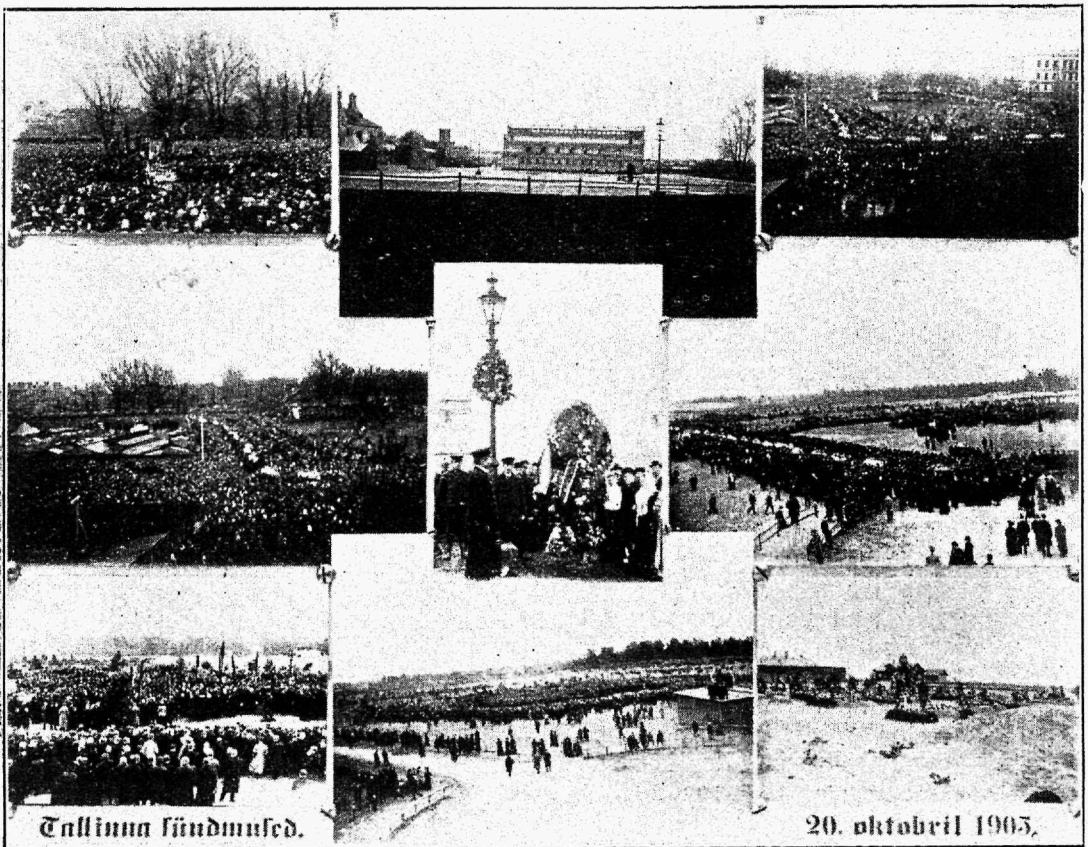

TOOLISTE HAAV

Oktoober 1935

KÕIGI MAADE TÕOLISED, ÜHINEGE!
NR 10
8. aastaküik

E. Töolisühingute Kesklüüdu ja töölisnõukogude häälekandja

Tallinna sündmused.

20. oktoobril 1935.

Uuel turul langenute matus.

Ametiühingute vabadus jäägu püsima.

Ainult kaks teed on olemas: demokraaflik ja faschislik.

Praegu on erakordne aeg töölisliikumise elus.

Mitme riigi valitsused asusid töölisliikumist „kõrvaldama“. Seletatakse, et endine vaim ja endised organisatsioonivormid olavad iganenud; tulevat otsida uut ja paremat. Mitte klassivõitluse kaudu, vaid sõbraliku koostöö teel ettevõtjatega, riigi hoolitseva käe all olevat tööliste elu kõige paremini korraldatav.

Nende katsete puhul peab töölistel olema selge ja läbimõeldud seisukoht.

E. T. Keskliit oma V kongressil tunnistas end truuks vabaametiühingulisele põhimõttele. Kas pole sellega siiski nii, et ta jääb vana juure kinni, siis kui maailm läheb uuele ajajärgule vastu?

Vaatame, kuidas need uued katsed tegelikult välja näevad ja missugune on „vana“ ja „uue“ tegelik vahe.

Siis selgub kõigepealt, et pole õige see jutt, nagu vahe seisab „klassivõitluses“ ja „ühistöös“.

Sest seal, kus asuti vabaametiühingute lammutamisele, ei antud armu ka kristlikkudele ja teistele ametiühingutele, olgu et nad seisid sotsiaalse ühistöö ideoloogilisel alusel. Nii oli see Saksas ja nii oli see Itaalias.

Vaatleme kas või Saksamaa olusid: millal seal oli ühistöö rohkem maksev?

Demokraatia ajal, kus ettevõtja jagas oma võimu käitises käitisenõukogudega, kus kõik vahekorrad tööandjate ja töövõtjate vahel olid ehitatud pariteedile, s. o. võrdsuse alusele ja kus ka riigi majandusnõukogus olid tööandjad ja töövõtjad võrdselt esindatud, — või Hitleri ajal, kus tariifid määratakse kindlaks valitsuse komissaride poolt vastavalt ettevõtjate soovidele?

Võtame näit. Itaaliat. Seal tunnistavad fasistid avalikult, et ametiühingute juhtide valimist ei tohi usaldada

töölistele, vaid siin on mõõduandev siseministri ja politseiprefektide seisukoht! Ettevõtjad aga endast mõista ajavad oma asju ise.

Sellest on näha, milles on demokraatia ja fašismi vahe töölisliikumise seisukohast. Demokraatia juures teostub töölisorganisatsioonide koostöö riigiga ja ettevõtjate organisatsiooniga ühiskondliku elu korraldamisel, —

fašismi puhul aga loobuvad ettevõtjad nendele sõbraliku riigivõimu abil sellest koostööst ning saavad „vabad käed“ tööliste suhtes. Kusjuures aga ühistööst tehakse seda rohkem sõnu.

Võib aga küsida: kas riik, hävitanud töölisorganisatsioonide vabadust, ei saa seda teha ka ettevõtjate suhtes?

Demokraatia juures lahendatakse tüliküsimusi nii, nagu seda tingib tööliste ja ettevõtjate organisatsioonide jõu-vahekord, kusjuures ametiühingud ar-

Avalik küsimus

„Uus Eestile“.

„Uus Eestis“ 17. okt. ilmus kirjutis töötülide lahendamise küsimusest, mille lõpul märgitakse, et uus seadus streikide ärahoidmiseks olevat eriti vajalik, kuna viimasel ajal palgaküsimuste tähe all organiseeritavat mingisuguseid fronte(!), mis häirivat üldist rahvuslikku ühistööd. See ebamäärane ütetus tekitab mulje, nagu oleksid palgavõitluste juures mängus kõrvalised momendid. Seni oleme seda juttu kuulnud ettevõtjatelt, nüüd aga korrutab seda juttu leht, mis kuulutas enese olevat väljaspool kihtide vastolusid. Asetame „Uus Eestile“ avalikku küsimust: missuguste palgavõitluste juures ja missugused kõrvalised momendid on seni esile tulnud?

Omaltpoolt leiame, et ametiühingud piirduvad vaid tööliste eluliste huvide käsitlemisega. Sellest „rahvuslikust ühistööst“, mida arendavad tarvitaja arvel näit. töösturid ja kaupmehed (kokkulepe vabrikukaupluste sulgemise asjus), pole töölisel tööpoolest vaimustatud.

vestavad alati ka kogu rahvamajanduse huvimid.

Kas pole nii, et fašistlikus riigis astub jõuvahekorra asemele ametnikkude „õiglane arusaamine“?

Kuid Rahvusvaheline Töökü büroo pidi tunnistama, samuti nagu kodanlisedki majandusteadlased, et õige palgataseme teaduslikuks, erapooletuks määramiseks puuduvad võimalused.

Majanduslik võim jääb ju eraettevõtjate kätte. Nad võivad alati hirmutada riigivõimu, et — palk maha, muudu sulgeme ukсед. Nii nagu meil nõudis Citron madalaid palku ja kõrgeid tolle. Ja olgu riigiametnik kõigiti aus ja tark — ta peab järele andma.

Ainult töölisorganisatsioonide jõud võib õpetada ettevõtjatele nende sotsiaalseid kohuseid.

Töölisorganisatsioonid on aga tugevad ainult siis, kui organiseerimine on vaba.

Mõnel pool, nagu Austrias, on astumine ametiühingutesse tehtud fašistliku võimu poolt töolistele sunduslikuks. Ametiühingud aga kaotavad siis oma tähtsuse ja mõju.

See on ju loomulik: sunduslikult kok-

kuatud mass pole võitlusvõimeline. Niikaua kui riik sunnib teda liikmeks maksmisele, on tööline „organisatsiooni liige“, langeb riiklik sundus ära — pole ka organisatsiooni olemas. Loomulikult kujunevad sarnased „ametiühingud“ riigivõimu abiorganiteks, ja riigivõimu kaudu satuvad nad ka ettevõtjate mõju alla.

Nii peame meie Eestis käima vana äraproovitud teed — vabaametiühingute teed. Oleme ju alles selle tee alguses. Suurtööstuse tööliskonna organiseerimine alles hakkab edenema. Organisatsioonid on veel noored ja vaesed. Kuid töötulemused on siiski soodsad, — seda soodsamaks nad kujunevad organiseerimistöö jätkamisega.

Senised organiseerimisvormid vastavad töolistele huvidele kõige rohkem. Neid ei tohi muuta ega moonutada.

Briti peaminister Baldwin ütles oma hiljutises kõnes, et demokraatia ja vabaametiühingute olemasolu on lahutamatud mõisted. Kus puudutatakse ametiühingute vabadust, seal algab fašism.

Baldvin on ise suurtööstur. Kuid ta on teadlik selles, et ametiühingute vägistamine tähendab avantüüri. Ja seda avantüüri ta oma maale ei soovi.

Sõda ja föölsed.

3. oktoobril puhkes Itaalia-Abessiinia sõda. Fašistlik Itaalia tungis oma jõukudega vallutama Abessiinat. Mõlemad riigid on Rahvaste Liidu liikmed. Mussolini jättis tähele panemata Rahvaste Liidu ja maailma avaliku arvamise seisukohad, vaid suurima jõhkruusega läks looma verist au ja hülgust enesele ja fašismile.

Rahvusvaheline Ametiühingute Liit ja Sotsialistlik Töolistele Internatsionaal nõudsid, et Rahvaste Liit võtaks tarvitusele kõige radikaalsemad abinõud sõja ärahoidmiseks.

11. ja 12. oktoobril peeti Brüsselis Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu ja Sotsialistliku Töolistele Internatsionaali nõukogude ühine konverents, mille päevakorras oli: 1) aktsioon kallaletungija vastu ja 2) Rahvaste Liidu poolt ettevõetavate abinõude toetamine. Teatavasti on Rahvaste Liit otsustanud tarvitusele võtta Itaalia vastu majanduslikud sanktsioonid, millega hakatakse Itaaliat majanduslikult blokeerima. Rahvusvaheline tööliskond toetab niihästi majanduslikke kui ka tarbekorral sõjalisi sanktsioone.

Järgmises „Töolistele Häälles“ peatume selle küsimuse juures pikemalt.

1905. aasta vaim ei sure.

1905. a. oktoobripäevadest on möödunud 30 aastat. Olukord ei luba pühitseda seda juubelit nii suurejooneliselt, nagu see peab olema. Kuid siis, kui erilist pidulikkust on vähem, tuleb seda tõsisemalt järele mõelda selle üle, mis on meile 1905. aasta.

Tihti mõeldakse: oli kord sarnane aeg, sarnane ajavaim, sarnased inimesed. Nüüd on kõik teiseks muutunud, hallimaks, kahvatumaks. Ainult töörahva viletsus on endiselt suur. Kuid need, kes nii mõtlevad, ei näe seda, et 1905. a. vaim elab edasi.

Küsime: millest tulid 1905. a. sündmused? Elati päevast päeva ja äkki — revolutsioon.

Muidugi ei tulnud see mittemillestki. Tööstuse areng koondas inimesi linna, sundis neid pingutama oma jõudu, tegi nende silmapüüri avaramaks, — ja nii mõistsid suured massid seda, mis enim oli selge vaid suurvaimudele: pole olemas mingit Jumalast loodud „maailmakorda“, vaid see on inimese võimu ja lihaste elav jõud, mis kujundab elu. Inimene on maailma peremees.

Ja siiski ei ela ta inimlikku elu. Sest tema pingutused lähevad — kapitali profiidi kasvamisele. Ettevõtja seisukohast on inimene samasugune tööstusvahend, nagu masin ja tooraine, ja seda tootmisvahendit tuleb osta võimalikult odavamalt.

See ei tule ettevõtjate kurjusest. Seda nõuab „äri“. Ja tööliskonna võitlus pole sihitud mõne ettevõtja vastu, vaid selle majanduskorra vastu, kus „äri“ on kõrgemaks põhimõtteks.

1905. a. oli see tõde töölistele veel võrdlemisi uudne. Kuid äratundmine oli juba küps, et maksva olukorraga leppida ei tohi.

Siis tuli sõda, — ja paljastas seda, kui nõrk on ühiskond, kui ta põhjeneb vägivallale.

Varematel aegadel sõdisid võrdlemisi väikesearvulised armeed, rahvas jäi tummaks pealtvaatajaks.

Praegu põhjeneb sõda, nagu majanduselugi inimmasside energia suurimal pingutamisel. Üldine sõjaväekohustus, suured sõjaväed ja kogu majandusele rakendamine sõjatarvete rahuldamisele, — kõik see lõpeb krahhiga, kui rahvas ise sõdida ei taha.

Jaapani sõja pingutus oli Venemaal veel võrdlemisi väike, kuid ka sellest oli küllalt, et vapustada riiki. Rahvas tõusis teadmises, et ta ei taha end kurnata ja tappa lasta — temale võraste eesmärkide nimel. Ja rüüvõim tundis, et temal pole pinda jalge all.

Ja nüüd, 30 aasta möödumisel, — mis on muutunud selle aja jooksul?

Rahva teadvus on muutunud selgemaks. Kui 1905. a. Peterburi töölised tahtsid paluda tsaari, et see kergendaks nende elu, teavad töölised nüüd, millised on nende õigused, ja kelle kohus on nendest õigustest lugu pidada.

Kapitali profiit, mis oli 1905. aastal maailma jumaluseks, on oma endisest aust väga palju kaotanud. Seda profiiti on inimeste arvel kogutud juba nii palju, et ei teata, mis sellega peale hatakata — ja kriisiummikust otsitakse väljapääsu uues maailmasõjas.

Eesti töölised teavad sama hästi nagu nende seltsimehed kogu maailmas, et nii see kesta ei tohi. Mitmel maal on käimas praegu katsed rääkida töölistele auku pähe, et loobugu nad oma võitlusest ja oma võitlusorganisatsioonidest selle või teise „kõrge aate“ nimel, kuid inimese tungi inimlikule elukorraldusele ei saa mingisuguse augupäherääkimisega murda.

Need jõud ja need olukorrad, millest tuli 1905. a. õhkkond, kestavad veel praegugi, nad on koguni veelgi tugevnenud ja teravnenud.

Seepärast pole see pidulik fraas, vaid on kaudne tegelikkus ise, kui meie ütleme:

1905. aasta vaim ei saa surra.

Rg.

Elukallidus ja töölised.

Elukallidus tõuseb, — töölise ostujõud langeb. Ja see tõus pole veel lõppenud, vaid kestab järjest edasi ja haarab uusi alasid.

Millest see tuleb?

Siin on mängus nii sisemised kui välised põhjused.

Näit. 1935. a. ja 1934. a. septembrikuude võrdlus näitab, et rukki- ja nisu-hinnad on muutunud järgmiselt:

Rukis välisturgudel langes 30—42%, siseturul tõusis 26%.

Nisu välisturgudel tõusis 4—7%, siseturul tõusis 13%.

Nii on rukki kallinemine kaks korda suurem (suhteliselt), kui nisu alal, olgu et välisturgudel rukis on koguni tunduvalt alanenud.

Selle põhjus on teada: teraviljakasvatuse toetamine riigi poolt. Ilma, et meie hakkaksime siin seda küsimust arutama, peame siiski märkima, et tööliste arvel see toetamine ei tohi sündida, s. o. töölise palga ostujõud ei tohi selle toetuspoliitika all kannata.

Sisemist laadi on ka üürihindade tõusu põhjused. Kui Eestis rohkem vabu kapitale, algas suur ehituspalavik. See tähendab, neid kapitale ei kulutatud mitte tööstusvõime suurendamisele, vaid selleks, et rohkem teenida üürnike arvel. Et see teenistus oleks suurem, sõlmivad majaomanikud omavahel vastavad kokkulepped ja kasutavad ka üldist hinnatõusu õhkkonda. See suund meie ettevõtlikkuses on kõigiti ebaterve. Riigivõimu kohus on hoolitseda selle eest, et korterid oleksid korralikud ja odavad, ja vastava ehituspoliitika abil seda on alati võimalik teostada. Oma elutaseme alanemisega korterihinna arvel võib tööline seda vähem leppida, et üürid olid meil ennegi liig kõrged. (Nüüd on ka vastavad ametasutused arusaamisele tulnud, et seni-

ne ametlik korterimaksumuse indeks tööoludele ei vasta).

Pole lootust, et puudehind lähemal ajal langeks, kuna selle tõuke peapõhjuseks on metsade suur vähenemine etteraiumiste tagajärjel.

Loomulikum on see hinnatõus, mis tingitud olukorrast välisturul, nagu või alal. Iseasi on aga, kui töösturid püüavad tõsta oma saaduste hindu tooraine kallinemise ettekäändel: kui toorainete hinnad langesid, ei mõjutanud see hindu, eriti tekstiilalal, nii siis ei tohi hindades avalduda ka toorainete hindade tõus. Kui tööstuste suured tulud veidi vähenevad, rahva ostujõud jääb aga vapustamata, siis on sellest rahvamajanduslikult vaid kasu. Kuna need tööstused elavad riiklikkude soodustuste varjus, on siin riigivõimul ütelda väga mõjuv sõna. Kauba, nagu või kallinemine soodsa konjunktuuri mõjul paneb mõtlema. Tuleb välja nagu nõiarang: langevad hinnad — siis on suur tööpuudus ja palkade kärpimine. Elavneb majandus — siis tõusevad ka hinnad. Tööline kaotab igal juhul: kord palgasaajana, kord tarvita-jana. Siin pole muud nõu, kui organiseerimine. Ainult organiseeritud töö-liskond suudab kindlustada sarnast palgatõusu, mis elutarvete tõusule mitte ainult järgi jõuab, vaid selle ka ületab, — või lihtsate sõnadega üteldes, mis lubab töölistele nende olukorda parandada ja mitte ainult endist taset kaotada.

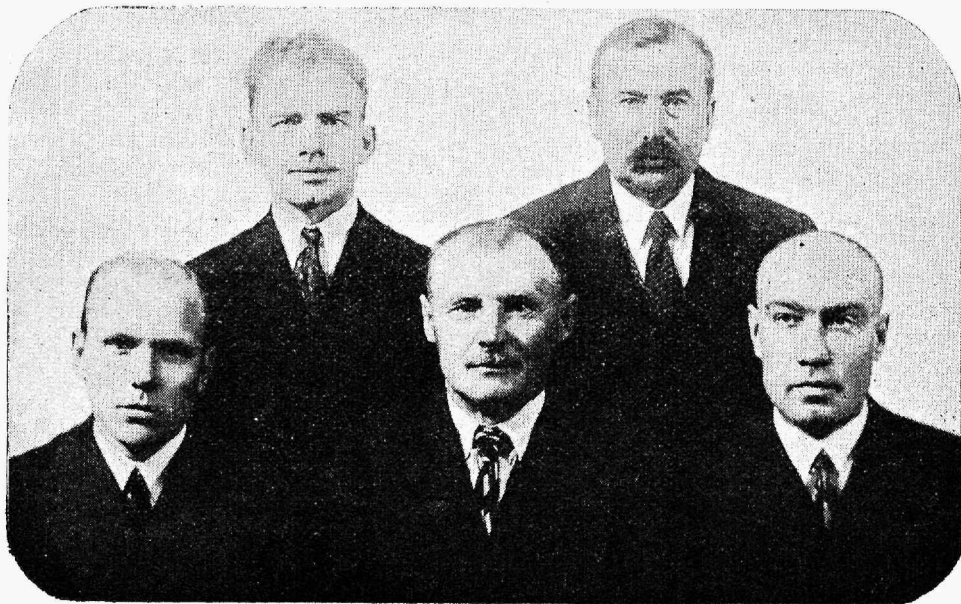
Nii siis: et rahva ostujõud mitte ei langeks, selleks on kohustatud aitama kaasa riigivõim vastava majanduspoliitika kaudu; kuid see oleks kuritegu enda vastu, kui tööli-sed jääksid ainult seda ootama. Elukogemused näitavad, et kindlam abi on alati omaabi. Kui tänavune sügis tõi elukalliduse tõusu, siis töö-liskonna vastus sellele olgu: tugevad ja võitlusvõimelised ametiühingud igas tööharus.

Tartu ametiühingud.

Tartu Töolisühingute Keskliit.

Tartu Töolisühingute Keskliit kui koha-
pealne ametiühingute keskkohd on asutatud
eesmärgiga Tartus asuvaid töolisühinguid
koondada ja nende tegevust ühtlustada, oma-
vahelist arusaamist süvendada, vastastikku
üksteist toetada ja ühisel jõul töolisühingute
vastavat korterit muretseda. Nende ülesan-
nete täitmisel on Tartu keskliit saavutanud
antud olukorra maksimaalse võimaluse.

- 4) Tartu Majateenijate Ühisus — juhatuse
koosolekud puhkepäeval kella 16—18.
- 5) Tartu Vabatöölise Ühisus — juhatuse
koosolekud puhkepäeval kella 13—15.
- 6) Tartu Rätsepatöölise Ametiühisus —
juhatuse koosolekud esmaspäeval kella 20—22.
- 7) Tartu Nahatöölise Ühisus — juhatuse
koosolekud esmaspäeval kella 19—21.
- 8) Tartu Metallitöölise Ühisus — juha-
tuse koosolekud neljapäeval kella 18—20.
- 9) Tartu Puutöölise Ühing — juhatuse
koosolekud teisipäeval kella 18—20.

TARTU TÖÖLISÜHINGUTE KESKLIIDU JUHATUS

O. Hirsch
abiesimees

G. Semjonov
laekur

K. Jalak
esimees

A. Reihan
abisekretär

A. Pank
sekretar-organisator

Korteri suhtes on Tartu ametiühingud pa-
remas seisukorras kogu Eestis. Töolisühin-
gute kasutada on praegu kahekordne maja
Filosoofi t. nr. 11, mille alumisel korral aset-
seb saal, mahutusega 150—200 inimesele, suur
lugemise- ja koosviibimise-tuba ja teised ruu-
mid. Ülemisel korral asetsevad ühingute ju-
hatuste toad, arvult 6, kus ühingute juhatused
peavad oma koosolekuid üksteist segamata.
Ainuke pahe on korteril see, et ta asetseb lin-
na keskusest veidi kõrval. Ametiühinguid on
koondunud neisse ruumidesse 11 ja nimelt
järgmised:

- 1) Tartu Trükitöölise Ühing — juhatuse
koosolekud esmaspäeviti kella 19—21.
- 2) Tartu Kivitöölise Ametiühisus — juha-
tuse koosolekud puhkepäeviti kella 10—12.
- 3) Tartu Toidu- ja Maitseainetetöölise
ühing — juhatuse koosolekud laupäeviti kella
20—22.

10) Tartumaa Ehitustöölise Ühing — ju-
hatuse koosolekud puhkepäeval kella 13—15.
Peale nende asuvad veel samus ruumes:
Tartu Töolisühispank, asjaajamise tunnid tei-
sipäeval ja neljapäeval kella 20—22 ja puhke-
päeval kella 11—13; Ehitustöölise artell, ju-
hatuse koosolekud puhkepäeval kella 10—12,
ja Töölise Male- ja Kabe-ühing, mänguõhtud
igal äripäeval kella 20—22 ja puhkepäeval
kella 10—20.

Keskliit võimaldab ametiühinglastele õi-
gusteaduslikku nõuannet adv. J. Liibuski kau-
du kokkulepitud tasu eest ja adv. A. Mekkar-
di läbi, kes võtab vastu ja annab nõu tasuta
(palvekirjad ja kohtus esinemised mõõduka
tasu eest) töölismajas igal esmaspäeval kella
19—20. Peale nende annab organisator A.
Pank kes elab töölismajas, igal võimalusel
nõu ametiühingulistest ja ka teistest asjades.

Keskliit on pannud aluse ka maja- ja puhk-

pillide fondidele, milliste summadele iga aasta katsutakse jõudumööda muretseda lisa.

Tartu Keskliit on seadnud sisse esimesena Eesti tööliste öömajaks esialgu kaks voodit, mida saavad kasutada sissesõitnud ametiühinglased liikmekaardi ettenäitamisel 25 snt. öö-päev, see on pesupesemise raha eest.

Keskliidu lugemislauas, mis avatud argipäeviti kella 18—21 ja puhkepäeviti kella 10 kuni 21, on lugemiseks kõik tähtsamad kodumaa lehed ja ajakirjad, peale-selle veel S. N. V. L. lehti vene keeles.

Keskliit on korraldanud ametiühinglastele tasuta kursusi, nagu raamatupidamises ja keeltes. Ka käesoleval talvel kavatakse korraldada esperanto ja vene keele kursused ning ametiühingu tegelastele ametiühingulise töö alal.

Keskliidu juhatusse kuuluvad: esimees K. Jalak, müürsepp; abiesimees O. Hirsch, parksepp; II abiesimees R. Peterson, räsep; laekur G. Semjonov, trükitöoline; abilaekur A. Reihan, ehitustöoline; sekretär-organisaator A. Pank, kingsepp ja abisekretär A. Kivi, trükitöoline. Juhatuses koosolekud on igal esmaspäeval kella 20 kuni 22.

Tartu Kivitöölise Ametiühisus

Tartu organiseeritud kivitöölise perre kuuluvad müürsepad, pottsepad, kiviraiujad ja tänavasillutajad. Rõhuv enamus on neist mürseppi. Ühisuses on käimas hoogus organiseerimistöö ja selle tagajärjel tõuseb tööliiskonnas ikka enam arusaamine, et ainult ametiühingu kaudu on võimalik tõsta oma palgataset, mis äärmiselt madalale oli surutud ettevõtjate poolt, eriti seepärast, et olime liig nõrgalt organiseeritud. Meie ei suutnud oma nõrga organisatsiooniga oma õigusi paljake suhtes panna maksma, rääkimata teistest sotsiaalpoliitilistest küsimustest, nagu on seda tööpuuduse, vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustuse seadused jne. Isegi haigekassa korraldus on ehitustöölistel liiga puudulik. Eesrinnas sammuvad organiseeritud Tartu kivitöölise peres müürsepad, kes hoolga oma ridu on hakanud koondama, ja et sel on tulemusi, seks oli möödunud suve esimesel poolel esimene pääsuke see, et müürseppade töötasu tõusis 30 sendilt 40 sendile tunnis, olgugi et hooaja suuremad tööd olid algamata, ja selle tasemele ta ka jäi.

Et töötasu viia vastavale kõrgusele, seks olime veel nõrgad, olgugi et ametiühingu liikmete arv tõusis üle saja protsendi, eeskätt müürseppade arvel. Et jõuda sihile, on meil ees suur ülesanne, see on organiseerida kivitöölise perre Peipsi ääres elavad vene müüritöölised. Seda tööd on ka Tartu Kivitöölise Ametiühisus alanud, on koondanud oma ridadesse Tartu töötavaist vene müürseppadest tähtsa osa, on valitud vene seltsimeestest usaldusmehed, kes on asunud tööle liikmete verbimises vene seltsimeeste hulgas, ja käesoleval kuul ühingu erakorralisel koosole-

kul otsustatakse osakondade asutamine Peipsi-äärsetesse vene küladesse.

Muidugi ei ole sellega öeldud, et nüüd on kõik korras ja tehtud ning ootame ainult tulemusi. Kaugeltki ei! Seda suuremad on kohustused ja seda hoogsamalt peame töötama. Meie eesmärgiks on: Kõik müürsepad Kivitöölise Ametiühingusse! Peame kaotama vahetegemise linna ja Peipsi-äärsete müürseppade vahel. Ametiühinglane peab selles olema teadlik, et meie huvid on ühised, meie omavaheline läbikäimine peab olema seltsimehelik, rahvus ärge toogu meie vahele lahkelsid. Kui me ei suuda seda teha ise, siis ei ole ka loota majanduslikult kõrgemale järjele tõusu ja aitame seega kaasa tööandjale, kes heameelega näeksid, et meie ei suudaks ühineda.

Et mitte jääda seisma poolele teele, et jõuda kollektiivlepinguni, mis kindlustaks palgad, et mitte elada ettevõtjate armust ja et meigi oma sõna võiksime öelda kaasa, missuguse palgaga oleme nõus töötama, siis on Kivitöölise Ametiühingul ülesandeks kõiki töölisi koondada ühingusse ja seda suudame hoogsamalt siis kui kõik organiseeritud töölised aitavad kaasa. Organiseeritud tööline peab esitama endale küsimuse: „Kas olen teinud seks kõik, et tõsta suuremaks organiseeritud tööliste pere?“ Seltsimehed, kasutage kõik need organiseerimise vabadused, mis meil on, siis oleme kindlad, et sammume parema tuleviku poole, meie, kes suudame luua lossid kõigi mugavustega teistele, seejuures ise elades viletsais toanurkades, saades madalat töötasu, millega vaevalt päevast päeva saab läbi, rääkimata tagavarade kogumisest talve ja vanaduspäevade tarvis. Seepärast, aidake kaasa, et kõik töölised astuksid ametiühingu liikmeks selle kindla teadmisesega, et see on tööliste oma organisatsioon, kelle sihiks on tööliste heaolu tõstmine. Olgu meie sihiks: „Üks kõigi eest ja kõik ühe eest!“ Aitame kaasa ametiühingul täita neid ülesandeid, mis tal lasuvad. Seepärast, kõik kivitöölised, ametiühingu liikmeks! Read koomale!

Tartu kingseppade olukorrasf.

Tartu kingsepad on juba pidanud paar aastat võitlust oma palgaolude parandamiseks, mille tagajärjel on seisma jäänud lõpmatu tööhindade alanemine. Isegi tõusu on saavutatud keskmiselt 15% võrra. Mõnedki mõtlevad, et nüüd võivad Tartu kingsepad rahul olla oma palgaoludega. Kuid asi pole nii. Käesoleval suvel korraldas Tartu Naha- ja Kõrvaltootuste Ühisus kingseppade vahelise ankeedi ja see rägib kurba keelt. Keskmiselt kokkuvõttes teenib kingsepp 18 senti tunnis, sealjuures tuleb sellest veel maha arvata juureminev peenmaterjal ja teised tööga seoses olevad kulud, mis teeb välja kuni 10% töötasust. Mis jääb sealt siis veel järele?

Samuti nähtub samadest ankeetlehtedest, et kingsepp keskmiselt päris tööta on aastas

1¼ kuud ja poole tööjõuga saab töötada 2½ kuud, nii et sedagi vähest töötasu saab teenida korralikult 8 kuud aastas. Pole siis ime, kui kingsepad nende kaheksa kuu jooksul töötavad 12—16 tundi päevas, seda sellepärast, et enesele ja oma perekonnale võimaldada äraelamist. Veel nähtub samadest lehtedest, et keskmine aasta teenistus kingsepal on 381 krooni ja 50 senti. Otse ime on, kuidas on võimalik sellise teenistusega ära elada. On ju üksikuid, kes teenivad ka peagu poole enam, kuid on ka neid, kes peavad leppima palju vähemaga, nagu üks vanematest kingseppadest, kelle teenistus oli mineval aastal 190 krooni.

Mis puutub teistesse töö- ja sotsiaaloludesse, siis on need kõige viletsamad, võrreldes teiste töölistega. Sedagi vähest töötasu ei maksa kõik tööandjad korralikult välja ja mõnelgi töölisel on tulnud kohtu kaudu oma töötasu nõuda. Haiguse vastu on enamus töölisi kindlustatud haigekassade kaudu ja maatööline, kui haigestub, saab ka peremehest mõni nädal prii söögi ja korteri, kuid kingsepp kui käsitööline on väljaspool igasugust töökaitseseadust. Ainult need, kes on ühisuse liikmed, saavad haiguse korral ühisuselt prii arstiabi ja pikema haiguse korral ka rahalist toetust kuni 25 krooni ühisuse kassast. Muidugi puudub meil samuti kui teistelgi vanaduse, invaliidsuse ja järelejäänute kindlustus.

Mis puutub töötervishouisse, siis töötab kingsepp kas köögis koos kõigiaurude ja lõhnadega, või toas kus kogu perekond koos, kus kooliskäivad lapsed peavad töötama ja õppima ja kus puhkab ja magab kogu pere, sageli 6—8 inimest. Kuidas mõjub see kõikide tervise peale, see on teada. Vähe on kingseppi, kes töötavad eraldi toas, need aga peavad selle tagajärjel korteri üüriks enam välja andma ning jääb sellestki vähesest teenistusest veel vähem äraelamiseks.

Mehaanilistes tööstustes töötavate kingseppade olukord on mänkasa parem, kuigi ka nende olukord jätab palju soovida. Nende olukorrast ehk teine kord.

Millest on tingitud selline viletsus? Töolistest enestest! Kui enamus töölisi kahel kevadel järgimööda seadsid ettevõtjatele üles suurendatud töötasu nõudmised ja neid nõudmisi katsusid läbi suruda viimase abinõuga — streigiga, siis osa töölisi, mitte aru saades oma viletsast olukorrast, selle asemel et kaasa minna ühiselt kõigiga oma olukorra parandamiseks, töötasid edasi, mille tagajärjel tööandjad suutsid rahuldada hädavajalisi nõudeid. Seepärast siis ka tuli, et käesoleval kevadel kuu aega kestnud streigi järele suutsime läbi suruda ainult poole osa nõudmisest ja teisi tingimusi veel vähem.

Üks tähtsamatest nõuetest oli kollektiivleping, millest pidime loobuma. Mis on aga selle tagajärg: ettevõtjad ei pea kinni kokkuleppest, ei ole võimalik kontrollida kokkuleppe täitmist. Paljudki töölised saavad vähem töötasu kui kokkuleppes ettenähtud, ei julge seda aga avaldada vallandamise kartusel ja seda võib ka juhtuda, et pärast kogu Tar-

tust tööd ei saa. Nagu on juba mõne agarama töölisega juhtunud, kellel oli küllalt julgust ka tööliste õiguste eest välja astuda. Kui aga siis sellegi peale vaatamata on suudetud lepingu rikkumisii kindlaks teha, siis vahet kohus selle asemel, et välja mõista ettevõtjalt vaestelaste heaks 150 krooni, otsustab teha lepingu rikkujale noomituse! Vahet kohus seisab koos nimelt järgmistest esindajatest: kaks esindajat ettevõtjate poolt, üks esindaja õppinud kingseppade poolt ja üks esindaja Nahatöölise Ühisuse poolt, peale nende erapooletu, kes on Töösturite Keskuühingu liige, väiketööstur.

Praegu kestab veel kevadine streik osa ettevõtjatega edasi ja nendest tähtsamad on V. Trall, Kaubaheov 33; A. Kreil, Kaubaheov 36 ja M. Sass, Raekoja t. 15. Need ettevõtjad julgevad väita, et kingsepp teenib veel küllalt ja maksavad oma töölistele teistega kokkulepitud hindadest 10—25% vähem. Nad julgevad veel sedagi öelda: „Enam pole võimalik maksa, parem lõpetan äri kui enam maksan.“ Kuidas on siis võimalik enamikul ettevõtjatel maksa kokkulepitud hind ja neil mitte. Seal saab olla ainult põhjuseks täitmatu kasu iha. Kaastöölised! Palume meele pidades neid ettevõtjaid ja mitte tarvitada nende ärde kaup, seega aitate kingseppi nende võitluses.

Lõpuks, kuidas on võimalik tuua paremust meie viletsatesse palgaoludesse ja töötingimustesse. On ainult üks abinõu ja see on: Koik kingsepad koondugu oma ametiühingu ümber, keegi ärgu jäägu eemale. Ainult Nahatöölise Ühisuse kaudu on meil võimalik parandada oma olukorda. Ainult Nahatöölise Ühisus tahab ja suudab siin tuua paremust. Nahatöölise Ühisus on juba paaril korral katsunud olukorda parandada ja on ka tagajärgi saanud, kui aga koondume kõik oma ametiühingusse, siis on võimalik ka läbi viia kõik oma nõudmised ega pole tarvis nii palju jõupingutust, sest ettevõtjad, teades meie jõudu, hindavad meid meie jõu kohaselt. Jätke kõrvale kõik valed eelarvamised, mis teil on olemas Nahatöölise Ühisuse vastu, need pole õiged. Ametiühisuse eesmärk on ainult töölise majandusliku olukorra parandamine ja majanduslik olukord on meil kingseppadel kõigil sarnane, mis sunnib ühinema, oma olukorra parandamiseks. Sellepärast kõik Tartu kingsepad kes veel ei ole ametiühisuse liikmed, ametiühisusse!

Tartu kingsepp.

Kammivabrik „Estico“ töölise elu.

Vabrikus töötab 225 töolist ja on ainus sellesarnane Eestis, ning juba töötanud 7—8 aastat — alul kiill vähemana, kuna nüüd aga suurtööstusena. Vabrikul on üldiselt tööd palju, mille tõttu ka tööstust alatasa suurendatakse. Praegu on käimas uue tööstusruumi ehitamine.

Töölise olukord nimetatud tööstuses on väga halb. Töötasu kui ka töötingimused jätvavad palju soovida. Nooremad töölised saa-

vad 10—14 senti tunnis, vanemad, kes juba aastaid töötanud sellel alal, aga kuni 24 snt. tund ja üksikutel kuni 30 senti tund.

Tööliseks on enamikus nooremad inimesed, kes elavad veel pooleldi vanemate ülalpidamisel. Need noored töölised lähevad sinna lootuses edaspidi (kui amet käes) kõrgemat palka saada. Kuid tavaliselt on lugu nii, kui vabriku valitsus märkab, et tööline enam rahul pole selle õpilase palgaga, siis vallandatakse tööline ja asendatakse uuega, ning tihti samale tööle asetatakse uus tööline veel madalama palgaga. See alaline vallandamise hirm on töölised ka „vagaks teinud“ — keegi ei julge selle üle kurta, et palk väike on — hea, et saadakse sedagi. See ongi põhjuseks miks 7—8 aastat töötanud töölised on leppinud sellise palgaga, kuigi see palk ei võimalda ära elamist.

Töötingimused jätvad ka palju soovida. Töötervishoid, mis oli aastaid otse väljakannatamata, on nüüd vähe paranenud. Selle eest aga vabriku meistrid ja niinimetatud ees-töötajad, kel vabriku valitsusega paremad suhted, teevad töölistel elu kibedaks. Kes töolistest juhtub nendega vastollu sattuma, sellel pole ka vabriku enam ruumi. „Kätega rääkimine“ pole haruldane „mille pärast ka on käidud töökaitse inspektori juures, kuid see ei saa selles asjas midagi teha, sest need asjad kuuluvad kohtu kompetentsi.

Kõik need asjad, ja ka viimastel kuudel tugev elukalliduse tõus on sundinud töölisi kõigest hoolimata oma palgaolu ja töötingimuste parandamiseks midagi ette võtma. Puhkepäeval, 6. okt. kutsuti töölisnõukogu poolt kokku töölise üldkoosolek olukorra selgitamiseks. Kvoorumi puudusel jäi seekordne koosolek pidamata, sest paljud kardavad ka koosolekule ilmutumise pärast vallandamist. Teistkordne koosolek peeti puhkep., 13. okt. Koosolekust võttis osa 160 töolist. Töölised seletasid, et üks veerand võiks kuidagi ära elada saadud palgaga, kuna $\frac{3}{4}$ töölise elu on muutunud väljakannatamatuks. Tehti mitmesuguseid ettepanekuid palga tõstmiseks, kuna lõpuks lepiti sellega, et nõutakse kõigile ühtlaselt 4 senti tunnis juure. Nõude esitamiseks vabriku valitsusele volitati töölisnõukogu ja kaht üldkoosoleku poolt nõukogule juure valitud töolist.

Nõukogule anti õigus juhul, kui vabriku valitsus töölise väga tagasihoidliku nõudele vastu ei tule, streigi väljakuulutamise õigus, kuid soovitati siiski veel enne streiki üldkoosolek kokku kutsuda, et sel juhul seada üles uusi nõudeid. O. H.

Tartu Trükitöölise Ühingu.

Ühingu on asutatud 1914. aastal. Seega tegutsenud 21 aastat. Ühingu kuulub Eesti Trükitöölise Liidu alla, mille liikmeiks on kõik trükitöölised ühingu linnadest üle maa. Ühingu ülesandeks on hoolitseda igapidi oma liikmeskonna huvide eest ja olla vahetalitajaks tööandjate ja töölise vahel.

Trükitöölise ühingu üle maa on oma liikmemaksu ühtlustanud ja viinud kategoo-

riate alusele. Liikmemaksu kategooriaid on viis. I kategooria maksab nädalas liikmemaksu 1 kroon; II — 80senti; III — 60 snt., IV — 40 senti ja V — 25 senti. Liikmemaksu kategooria valimine on liikmeile vaba.

Ühingu annab abi oma liikmeile töötaoleku, invaliidisuse, reisi, juriidilist ja matuseabi.

Töötaoleku puhul abistab ühingu liikmeid kuni 40 nädalat järgimööda ja kuni Kr. 8,35 nädalas, olenedes makstud liikmemaksu suurusest ja mastud nädalate arvust. Kui liige on järjestiku 40 nädalat töötaoleku abi kätte saanud ja siis uuesti töö olles vähemasti 26 nädalat liikmemaksu maksnud ja siis uuesti tööta jääb, saab ta teiskordselt töötaoleku abi.

Invaliidisuse abi on tsentraliseeritud Eesti Trükitöölise Liidu alla, kes siis abistab kõike ühingu liikmeid invaliidiks jäämisel või 60 aastat vanaks saades. Invaliidiaabi annab Eesti Trükitöölise Liit ühingu liikmeile kuni 9 krooni nädalas, olenedes jälle liikmemaksu suurusest ja makstud nädalate arvust. Invaliidide abistamine sünnib kuni surmani.

Tartu Trükitöölise Ühingu liikmete arv, mis mõni aasta tagasi oli alla 100, on nüüd tõusnud 177-le ja ühingu sammub igapidi tõusu teed.

Ühingu tegutseb spordiring, laulukoor, näitetrupp, malering jne. Ka on ühingu üle 1500-köiteline raamatukogu liikmeskonnale kasutamiseks. Ühingu on osakond Valgas ja üksikuid liikmeid Petseris.

Kõik trükitöölised oma olukorra parandamiseks koondugu oma ametiühingu ümber.

Tartu nahatöölise elust.

Tartu pole küll tööstuslinn, aga nahakäitistes töötavaid nahatöölisi leidub siin rohkesti. Rohkesti leidub Tartus parkimistööstusi, mis kuuluvad küll suurtoöstuse liiki, kuid maksvaist töökaitse- ja sotsiaalseadustest siin kinni ei peeta. Ei aita seadus veel tööinimest, kui ei ole seaduse täitmise nõudjaid. Parkimistööstuses palgad on võrdlemisi madalad. Oma iseloomult on nahaparkimistööstuse tervistrikkuvamaid tööalaseid, kus tuleb teha tegemist mitmesuguste keemiliste ainetega. Tartu nahaparkimistööstustes on õhupuhas-tuse seadeldised väga pudulikul ja mõnes kohas hoopis puuduvad. Puuduvad ka kätepesemise võimalused ja vahendid. Ka riiehoiu ja riievarustuse ruume siin ei tunda.

Töölistel tuleb käitise mustust ja lõhna koju kanda. Tööline peab alati viibima halva lõhna keskel käitises ja kodus. Töölise enamiku tööruumiks on nahakuivatist, kus kuivavad märjad nahad ja liiguvad gaaside aurud. Neis ruumides on temperatuur muutlik. Hommikul 0 kraadi, aga tööajaks tõuseb kuni 30 kraadini (eriti talvel).

Tööstureil on kartus töölise ametiühingu eest. Kui töölised ametiühingusse astuvad, siis tuleb neil nii mõnigi asi korraldada teisiti. Seepärast mõnes Tartu nahavabrikus ähvardatakse töölisi alati töölt vallandamise-ga ametiühingusse astumise pärast.

Halb on ka Tartu sadulseppade olukord.

Palgad on siin niivõrd madalad, et tööline ei julge öelda oma sõbralegi, et ta saab nii vähe palka. Palgad algavad nullist ja tõusevad paarikümne sendini tundi. Alul peetakse töölist hulk aega töö tasuta „õpilase“ nime all. Tööline, kes juba 20—25 senti tunnis saab, on „meister“.

Siin ei tunta mingeid seadusi. Haigekassast hiilitakse mööda. Halbade tööolude tõttu on paljud sadulsepad siirdunud omaette töötama. Tööandja juures töötades ei teenita söögiraha välja. Omaette töötajad on jälle hakanud üksteisega võistleva igasuguste võtetega. Seda teevad ka tööandjad.

Üks ärimees on läinud isegi nii kaugele, et palgata tööjõu pidamiseks asutas endale sadulsepatöö „kooli“. Selle „kooli“ ruumid on aga otse võimatud, samuti töötingimused. Kitsas käsitööruumides tehakse isegi parkalitööd. Vastavad asutused peaksid seal korra majja looma.

Tartu nahakäitiste töölistel ei ole muud teed oma seisukorra parandamiseks, kui astuda Tartu Nahatöölise Ühisuse liikmeks.

Tartu Ehitustöölise Ühing.

Tartumaa Ehitustöölise Ühing, mis algas oma tegevust paar aastat tagasi, on käesoleval aastal alanud energiliselt oma ridu koonnada, mitte ükski linnas, vaid ka maal, sest ka maal on palju töölisi, kes omale ülalpidamist savad ehitustööst. Selleks on asutud looma ühingule osakondi suuremais keskkohades. Seni on registreeritud ühingul kaks osakonda — Jõgeva ja Pala. Jõgeva osakond pidas oma avamiskoosoleku 6. okt., kus valiti 5-liikmeline juhatus ja revisjonikomisjon. Peale muude on registreerimisel Võnnu osakond ja asutamisel veel rida osakondi üksikutes keskkohades. Kui need on registreeritud, siis organisatsiooniliselt on ehitustöölise ühingu asjad korras. Kuid organisatsioonidel enesest seisab suur töö ees, sest ehitustööalal töötab väga palju töölisi, keda on tarvis organiseerida nii linnas kui ka maal. Ehitustöölistel, peaaegjalikult ehituspuseppadel, on töötasu väga madal. Linnas töötavatel töölistel 25—30 senti ja maal 20—25 senti tunnis. Kuid on ka teada juhuseid, kus töölistes töötavad pikemat aega 10—12 senti tunnis. Selliste tööhindade juures on võimata perekonna inimesel ära elada, rääkimata tagavara kogumisest talveks. Et asjale vähegi paremust tuua, koostas ühingu juhatus koos valitud komisjoniga välja ehitustöölise töötasu hinnakirja, nii tükitöö kui tunnitöö kohta. Tunnitasu on ehitustöölisel 40, puuseppadel 35, lihttöölistel 25 ja naisel 20 senti alammäär. Muidugi pole need hinnad veel sarnased, mis suudaksid täiel määral rahuldada töölisi, pealegi nüüd, kus elukallidus tõuseb iga päevaga, aga see on midagi ometi paremat, kui praegu, mille poole tuleb püüda ja mida on võimalik kätte saada ka vähema arvu organiseeritud töölistega. Siiski, et miski norm kätte võita, tuleb pingutada töölistel, tuleb organiseerida ehitustöölise ühinguksse vähemalt 50%, et aga selleni jõuda, on ees veel

väga palju tööd. Siin ei aita ükski sellest, et juhatus töötab, vaid iga tööline-ametiühinglane peab oma kaastöölisele selgeks tegema ametiühingu tähtsust, et ainult ametiühingu kaudu suudavad töölistes oma palgaolusid parandada. Seepärast algame hoolsasti organiseerimistööd ja koondame oma read kevadiseks hooajaks sarnaseks, et võime esitada tööandjatele oma nõuded veel suuremas ulatuses ja kui neid siis vastu ei võeta, oleme suutelised neid nõudmisi läbi viima. Teistel maadel on ehitustöölise palgad kõrgemad kui paljudel teistel tööaladel, mis on üsna loomulik, sest on ju ehitustöö hooajatöö ja saab sellel alal töötada kõige enam 8 kuud aastas, ülejäänud aeg on vaba. Seda on aga saavutatud tugevate ametiühingute läbi, milleni tahaksime meigi jõuda. Seepärast iga tööline, kes sa töötab ehitustöö alal, sinu esimeseks ülesandeks olgu astuda Tartumaa Ehitustöölise Ühingu liikmeks. Seda sinu enda kasu pärast. Ametiühingu liikmemaks on kapital, mis kannab mitmekümnekordselt protsente. Kaotada ametiühinguks astudes pole töölistel midagi, küll aga võita omale paremaid elutingimusi parema töötasu näol.

Tartu ametiühinglaste koosolek.

10. okt. õhtul peeti Tartu Töölisühingute Keskliidu nõukogu laiendatud koosoleku koosolek. Kõneles E. T. Keskliidu sekretär L. Metslang elukalliduse tõusust ja tööliste palkadest ning organisatsioonilistest päevaküsimustest.

Ettekandele järgnesid läbirääkimised, kus kõik kõnelejad rõhutasid, et elukalliduse tõusule peab järgnema palkade tõusmine. Seda aga on võimalik saavutada ametiühingute palgavõitlusega. Samuti rõhutati seda, et tööliste ametiühingud peavad jääma tööliste vabadeks organisatsioonideks.

Läbirääkimiste lõpul võeti vastu otsused. Esimeses resolutsioonis kinnitatakse, et elukalliduse tõus on vähendanud tööliste ostujõudu, mis niikuinii on olnud juba madal. Ametiühingutel tuleb astuda palgavõitlustesse, et saavutada palgatõusu.

Ametiühingute vabaduse kohta võeti vastu järgmine otsus: Kõikide demokraatlikkude riikide kogemused näitavad, et ainus õige tee tööliste olukorra parandamiseks on vabaametiühingute tee. Vabaametiühinguline põhimõte tähendab seda, et ettevõtjatel ei tohi olla võimalusi töölisorganisatsioonide mõjutamisel. Organisatsioonides ja nende keskkohas jäägu peremesteks ainult töölistes ise. Töölistes peavad kujundama oma organisatsioonid ja nende keskkoha ja korraldama nende tööd nii, nagu nad ise loevad paremaks oma huvide seisukohast. Ükski ametlik asutus, olgu tema nimi ja korraldus mistahes, ei suuda anda töölistele seda, mis neile annab nende isetegevus.

Tööliste organiseerimine peab kestma suureneva hooga, kuid endisel kindlal ja loomulikul alusel.

Tartu tekstiil tööliste elu.

Tartus on kolm nimetamisväärsset tekstiiltööstust: 1) O/ü. Meltsi villatööstus, 2) „Estonia“ villatööstus, 3) Kuusiku villatööstus.

O/ü. Meltsi villatööstuses töötab alaliselt 100 töölist ümber.

Naistöölised-poolijad, noppijad, kanganõeljad, käärivad jne. saavad tasu 18—25 senti tund. Kraasijad, ketrajad, värvijad-vanutajad jne. teenivad 50—70 kr. kuus tükitööga. Kangrud töötavad tükitööl ja saavad 9—15 senti tuhande löögi pealt laiatelgedel ja kitsatelgedel 6 senti tuhat. Kuuteenistus kõigub meeskangrutel 45—80 kr., naiskangrutel 40—60 krooni. Varemalt selles tööstuses töölistele polnud palgaraamatuid välja antud ja palga kättesaamine tekitas töölistele palju muret ja raskusi. Ühe kuni kahe kuu palgad seisid alaliselt sees ja töölistel tuli sagedasti paarikümne krooni pärast joosta kaks-kolm korda küsimas enne kui selle kätte sai. Käesoleva aasta augustikuus anti kõigile palgaraamatud välja ja palgamaksmine sünnib nüüd päris korralikult.

Töölisvanemat käitises ei ole. Mõni aasta tagasi olla töölisvanema valimisi toimetatud, kuid tööandja olla asjaalgataja lahti lasknud, kvoorumid pole kokku saadud ja töölisvanem jäigi valimata.

K. a. umbes kuu aega tagasi kangrute osakonnast agaramad töölistes võtsid töölisvanema valimise päevakorda, esitati tööstuse juhatajale palvekiri, millele see alguses küll suhtus ähvardustega, paar nädalat hiljem aga kõrgendas kangrute tükitöötasu. Palgakõrgenduse järele mõned töölistes said rahuldatud, osa noorte ja vanade kangrute vahel tekkis arusaamatusi, kahtlustamisi ja kadestamisi. Ilmselt oli näha, et jälle kvoorumid kokku ei saa töölisvanema valimiseks ja asjaalgatajad löid käega.

Töökaitses ja tervishoiu alal jätab käitis paljugi soovida, nagu ületundide eest ei makseta 50%, kitsad ruumid, ei ole õhuventilatsiooni, pesemisruumi, mõnel osakonnal rieteruumi jne.

„Estonia“ villatööstuses töötab 60 töölist ümber. Kõige väiksem tasu on 15 snt. tund poolijatel. Korrutajad saavad 18 senti tund. Ketrajad, kraasijad, aspelajad jne. teenivad 12—18 kr. nädalas. Kudujad saavad 10 senti tuhande löögi pealt ja õige halbade kangaste puhul ka 12 senti tuhat. Ületunde ei makseta. Tööstuse ruumid on kaunis avarad; ventilaatorid aga puuduvad ja õhupuuhastus sünnib akende ja uste kaudu. Töölisvanemat ei ole valitud. Palgaraamatuid ei ole.

Kuusiku villatööstuses töötab ka umbes 60 töölist. Palgad on äärmiselt madalad. Kraasijad saavad 1 kr. 1 kr. 20 senti. 1 kr. 60 senti päevas ja kaks meest ka 25 senti tund. Ketrajale maksetakse 20—25 senti tund, ketraja abile 50 senti päev. kanganoppijale 5—10 senti tund. Kudujad saavad 4—8—10 senti tuhande löögi pealt. Kudujate osakonna ruum on niivõrd kitsas, et töölistes vaevu masinate ümber liikuda ja tüksteisest mööduda saavad.

Töölistel lastakse sagedasti kuni 16 tundi päevas töötada ja ületunde ei makseta. Palgaraamatuid töölistele väljaantud ei ole. Töölisvanem puudub.

Peale selle töötavad kõigis ülevalnimetatud tööstuses naistöölised ka öösiti.

Niisugune on lühidalt ülevaates Tartu kolme suurema tekstiiltööstuse tööliste teenistustingimused.

Toidu- ja maitseainetööliste mured.

Tartu toidu- ja maitseainetööliste ametiühingu juhatusele teatakse selle ala tööstustest ikka enam ja enam igasuguste töökaitse seaduste rikkumisest. Rekordimehed sellel alal näivad olevat pagari-, kondiitri- ja leivatööstuste omanikud. Neist tööstusist tulnud teadete järgi ei peeta kinni peaaegu mitte üheski maksvast seadusest. Ei leidu ühtki pagari- ja leivatööstust, kus ei rikutaks öötöökeelu seadust. Samuti ei tunta ka 8-tunnilist tööpäeva ega ka puhkepäeva rahu. Töötasu maksetakse päeviti, ja leivatööstustes ka tükitöö viisi, kuid päeva nimetuse juures ei tarvitata mingisugust mõõtu, vaid päev kestab niikaua kui on tööd, tööpäeva pikkus on 10—18 tundi. Tasu selle eest maksetakse õppinud töölistele 150—250 senti (kondiitritele veidi rohkem). Nii tuleks normaalpäeva arvestades õppinud tööliste päevapalk 1—1,25 kr. päevas. Ületunnitöö protsente üldse ei makseta, tükitöötasu maksetakse 100-kiloliselt leivalt käsitsi valmistamisel 28 senti, et sellega teenida Kr. 2,50, selleks kulub tugevasti töötades aega 16—18 tundi vahetpidamata. Need on andmed lühidalt.

Korduvalt on töölistes pöördunud kohalike tööinspektorile, kuid nelja-viie aasta jooksul ei ole nähtud ühtki tööinspeksiooni ametnikku revideerimas pagari-, leiva- ja kondiitritööstusi. Öötöökeelu seaduse rikkujate kontrollimist on ette võetud tööliste pideval nõudmisel, mis aga madalate karistusnormide tõttu ei ole suutnud sundida tööstureid korrale, vaid iga tööstus algab ja lõpetab tööd nii, kuidas see on temale kasulikum. Enam arenenud töölistes on koondunud oma ametiühingusse, et ühiselt astuda tarvilisi samme maksivate seaduste täitmise nõudmisel ja ka palgaolude parandamisel, iseäranis praegusel elukalliduse tõusu ajal.

Seepärast kõik toidu- ja maitseainete alal töötavad töölistes astugem oma ametiühingusse, et ühiselt nõuda oma majandusliku olukorra parandamist.

Tartu Töölisühispank.

Tartu Töölisühispank, esialgse nimetusega Tartu Tööliste Laenu-Hoiu Ühing, registreeriti 23. detsembril 1927. a. nr. 623 all. Krediiditasutuste seaduse nõuete kohaselt muudetud põhikiri ja nimemuudatus registreeriti 21. novembril 1933. a.

Asutajatena kirjutasiid põhikirjale alla Robert Lobona (Valm), Artur Pank, Hans Kristian, Arnold Stein, Aleksander A-s

sor, Jakob Lall ja Karl Tamberg. Pank alustas tegevust 25. aprillil 1928. a.

Põhikirja järgi võivad Tartu Töölisühis- panga liikmeks olla: töölisel, kes vähemalt kolm kuud olnud ametiühingu liikmeks, töö-

lisühingud, tööliste ühistegelised asutused ja nende ühingute ja asutuste liidud.

Senistel tegevusaastatel on panga tegevus arenenud järjekindlalt ja peegeldub aastaaru- annetes tähtsaimais arvetes järgmelt:

Aasta	A k t i v a		P a s s i v a			Äriseis	Liikmete arv
	Kassa ja hoiuarved	Vekslid	Oma- kapitalid	Hoiu- summad	Puhas- kasu		
1928	27.15	415.—	240.45	315.38	—	460.10	30
1929	136.57	1.760.—	556.—	1.305.01	21.61	1.910.67	47
1930	353.35	2.458.50	755.61	1.950.98	87.—	2.852.63	64
1931	539.95	2.727.50	1.013.92	2.338.49	168.34	3 571.80	81
1932	863.62	5.249.—	2.462.95	3.734.03	162.78	7 438.97	90
1933	385.96	6.003.—	3.287.83	3.028.24	285.24	6.721.76	110
1934	1.311.31	8.427.—	4.149.37	5.368.15	310.—	10 069.18	127

Arvete seis 1. oktoobril s. a. leidub kuulutuste osas.

Liikmete arv 1. oktoobril s. a. oli 144.

Arvete seis 1. oktoobril s. a. leidub kuulutuste osas.

Liikmete arv 1. oktoobril s. a. oli 144.

Tartu Töölisühinpank toimetab peamiselt veksioperatsioone, peale selle veel garantiio- peratsioone ja inkassooperatsioone. Enamus kliente on töölisel, töölisühingud ja tööliste artellid. Viimased kasutavad sagedasti tööde hankimisel Tartu Töölisühispanga garantiisid.

Tartu Töölisühinpank on tervel real juh- tudel olnud abiks töövõimaluste soetamisel ja arendamisel ja selle juures teeninud sootu uusi ringkondi, kes seni ei esinenud krediit- asutuste klientuurina.

Panga juhatus ja nõukogu ning revisjoni- komisjon on 1928.—1934. a. töötanud täiesti tasuta.

Kogu tegevuse kestes ei ole Tartu Töölis- ühinpank ühtki krediidiks antud summat ma- ha kirjutanud kahjuna.

Panga tegevuskapital koosneb umbes ka- hes viendikus ($\frac{2}{5}$) omakapitalidest ja um- bes kolmes viendikus ($\frac{3}{5}$) hoiusummadest.

Aastate jooksul on Tartu Töölisühinpank juhatus ja nõukogu visa ja ennatsalgava töö läbi rajatud kindlale alusele ja võitnud kohalike töölisühingute kui ka kõigi kutseala- de tööliste ja ka muude kodanike, samuti ka asutuste usalduse ning on seega majandus- kriisi kiuste hoogsa kasvu alul, ega ole seega eelmiste aastatega võrreldes hoogus omakapi- talide kasvamine 1932. ja 1933. aastatel ju- hulisk.

Kahjude vältimine on teostunud panga or- ganite vastava ehituse läbi. Nimelt on ju- hatuse ja nõukogus esitatud võimalikult kõik kutsealad, ja selle läbi saavutatud klientide suhtes peaaegu täiuslik informatsioon. Ku- lude protsentuaalne vahekord laenude sum- maga on minimaalne. Organite koosseis on käesoleva ajani olnud küllaldaselt piisiv.

Käesoleval ajal on organite koosseis järg- mine:

Juhatus: Artur Pank, Gustav Raam- mat ja Hans Kristian. Nõukogu: Karl Offril, Georg Lind, Jakob Lall, Eduard Fuchs. Richard Reinach ja

Kristajn Jalak. Revisjonikomisjon: Robert Korp, Abel Kuusk ja Mihkel Öu- napuu.

Asjaajamise tunnid on teisipäeviti ja nel- japäeviti kella 20—22 ja puhkepäeviti kella 11—13.

Tartu Töölisühinpank asub Tartus, Filo- soofi 11, Töölisühingute ruumes.

Tartu Vabatöölise ühisus.

Tagasihoidlikemaid Tartu ametiühingulise peres on peaaegu alati olnud vabakutseliste ametiühing — või nagu kõlab ta ametlik ni- mi: Tartu Vabatöölise ühisus. Olnud olemu- selt seni mitmesuguste kutsetega isikute koon- dumiskohaks, ei ole see ühing jõudnud siiani veel huvituda palgavõitluslikest küsimusist, vaid kannud väiksema hulga inimeste intii- ühingu ilmet.

T. vabatöölise ühing tekkis 1917. a. revo- lutsioonilainetuse mõjust ja majanduslike hu- vide eest võitlemise tarbest. Et tollal toidu- ainete vähesuse tõttu kohalikust ametiühin- gute toiduainetäris müüdi kaupu ainult ame- tiühingulastele, siis selleks toiduainete juure pääsmise väravaks hakati kasutama vabatöö- liste ühinguusse organiseerimise lihtsat võima- lust. Organisatsiooni koondus lühikese ajaga üle 900 liikme. Muuseas vabatöölise liikmes- konna hulka kuulusid sel ajal ka kohalikud politseinikud. Poliitiliselt sattus otokord aga ühing sotsiaal-revolutsionääride, eeskätt E. Joonase, mõju alla.

Vabatöölise ühingu tegevus, mis pärast iseseisva Eesti tekkimist oli koondunud oma liikmetele mõnusa ajaviite pakkumiseks, kat- kes 1924. aastal, mil ühing killunes kaheks, andes oma kõrvale Tartu Vabatöölise Abi- andmise ühingu. Et uus tekkinud ühing va- na ühingu varanduste ülevõtmiseks tõstis üles stüdistuse T. Vabatöölise Ühingu vastu kom- munismi katteorganisatsioonina tegutsemises, siis suleti ühing valitsusvõimude poolt 1925. aasta sügisel. Kohtulikult arutusel, mida võeti üles suletud ühingu juhatusliikmete G. Kuu-

siku ja P. Embaku nõudel, leiti, et ühingu vastu süüdistus oli olnud alusetu, ja ühing sai loa edasitöötamiseks.

Alates 1927. a., mis ajast on jatkunud ühingu stabiilne tegevus, on ühingu vaheldumisi juhtinud A. Anisson ja G. Kuusik. Juhatusse, mis praegu viieliikmeline, kuuluvad G. Kuusik, A. Anisson, Ad. J. Toom, P. Embak ja M. Sõstšikov. Ühingu liikmete arv, mis alati on näidanud järk-järgulist vähene- mist, peatus 1934. aastal 40 juures.

Ühinguale on viimasel ajal valusamaks küsimuseks olnud liikmeskonna noorendamise küsimus, kuna selle keskmine vanus on praegu ca. 65 aastat. Uute liikmete juure- võitmiseks on lootust lähemal ajal alustada tegevust sektsioonidega, kuhu oleks võimalik

organiseeruda neil töölisil, kellel Tartus puu- dub vastav ametiühing. Üksikute huvirühma- de tekkimisel ühingu tekiks teatav põhi palgakuksimuste kindlapiirilisemaks arutamiseks ja tööolude parandamise sihis töötamiseks.

Teatavaid eeldusi ühingu mõõna-aastate ületamiseks näibki juba tekkivat. Ühing on viimasel ajal liitunud Eestimaa Töölisühingute Keskkliiduga, võtnud alati osa vastavaist kongressidest, konverentsidest; arendanud koostööd kohalike amtiühingutega jne. Liik- meskonda on hakanud liituma noortöölisi, kel- le õlgadele on juba asetatud osa juhatus- tööst. Ka uus tänavu täiendatud kodukord ja liikmemaksu maksmise kord on teinud tea- tavaid soodustusi noorliikmetele organisatsioo- ni astumise suunas.

Adalbert J. Toom.

Tartu rätsepatöölise palgavõiflus.

Tartu Rätsepatöölise Ametiühisus on ol- nud alaliselt valvel ja püüdnud parandada rätsepatöölise palga- ja töötingimusi. Suurem osa ühisuse eluast on pühendatud võitlusele rätsepatöölise olukorra parandamiseks ja mis on annud ka tulemusi. Kollektiivlepingute võrk on juba olnud kasutamisel mõnisteist- kümmend aastat, mis on võimaldanud ameti- ühisusel kontrollida palgaolusid ja töötingi- musid. Kuna 1933. a. sõlmitud 20 kollektiiv- lepingu tähtaeg lõppes 1. sept. s. a., siis peeti terve rida ametiühingu koosolekuid nimet. le- pingute pikendamise küsimuse arutamiseks ja otsustamiseks.

Paljud tööandjad olid vahepeal lepingut oma kasuks tõlgitsema hakanud. Samuti tek- kis tarvidus muuta lepingu tingimusi ja tariifi reguleerida ning töötasu mõne protsendi võrra tõsta. Enamik tööandjaid aga ei soo- vinud lepingu uendamist, ei ka töötasu tõst- mist. Kuna aga leppe ülesütlemisseni oli jää- nud veel ainult mõni päev, siis otsustas ühi- suse peakoosolek 13. augustil s. a. kõik 1933. aastal sõlmitud 20 lepingut üles öelda ja sel- lest haridus- ja sotsiaalministeeriumi kaudu teatada (kollektiivlepingute seaduse § 9 alu- sel) tööandjatele.

Et teada saada väljaspool ametiühingut olevate rätsepatöölise seisukohti ja meeleolu- sid eelnimetatud küsimuste kohta, siis korral- das ametiühisus 28. augustil s. a. avaliku üle- linnalise rätsepatöölise koosoleku, kuhu oli ilmunud rätsepatöölisi igalt alalt, nii et Tar- tu Töölisühingute Keskkliidu ruumid ei suut- nud rohkem vastu võtta. Rätsepatöölise olu- korrast andis ülevaate M. Adanson, kes ka andis ülevaate kollektiivlepingute sõlmimise- st tööandjate ja ametiühisuse vahel vare- matel aastatel ning nende ulatusest enne kol- lektiivlepingute seadust. Ajavahemikul 1917. —1935. sõlmitud kollektiivlepingutest oli si- divam ja kaugeleulatavam 1923. a. allakirju- tatud leping, mille järele tööandja võis tööd anda ainult ametiühisuse liikmetele — liikme-

kaardi esitamisel. See oli siis võimalik see- tõttu, et enamik Tartu rätsepatöölisi kuu- lus oma ühisusse ja liikmete arv kõikus 300 kuni 400 vahel ning kollektiivne tahe oli tu- gev ajal, kus puudus isegi kollektiivlepingute seadus (seadus hakkas maksma 1929. a. RT 33). Kollektiivlepingu järele valve kuulub tööinspektoreile, kelle poolt aga ei ole tul- nud mingisugust algatust ilma ametiühinguta. Kuna lepe on seaduse alusel (kollektiivle- pead. § 2) on kokkulepitud töötasu ja -tingi- mused maksvad kõigi rätsepatöölise kohta, vaatamata sellele, kas keegi on ametiühisuse liige või mitte, on ametiühisuse tähtsamaid ja raskemaid ülesandeid nimet. leppe järele- valve. Lepingu sisu oleneb seega sellest, mida rohkem on ühisusel liikmeid ja et teda toetavad suu- remad hulgad. Seega leppe sisu oleneb rätsepatöölise eneste tahtest. 1926.—1928. a. ja edaspidi sõl- mitud lepetest ei peetud kinni ja töötasu lan- ges päevade ja isegi tundide kestes alla ja isegi 1923. a. tööhindadest ainult veel pool hinda, sest ka ametiühisuse liikmete arv oli langenud poole võrra. Niisiis: ameti- ühisuse liikmete arv on tööhin- dade summa. Maksis rasket heitlust en- ne kui saadi 1933. a. luua kollektiivlepingute võrk (20 lepingut). Kuna iseäralise abiand- mise kassa oli varem tööseisaku ajal halvas seisukorras (kassa läbikäik abiandmise alal üle 200.000 senti), siis oli tarvilusel peami- selt üks abinõu — boikott. Üks sääraseid boikotte kestis 4 kuud ja 10 päeva (firma Furmanky, mille kestes ühisus laskis välja 3 erisisuga lendlehte). Sõlmitud 20 lepingu- tähtpäev lõppes 1. sept. 1934. a. Et kumbki pool lepingut üles ei öelnud, siis kestis see vastava leppe alusel automaatselt edasi, s. o. kuni 1. septembrini 1935.

Nüüd seisib ametiühisusel raske ülesanne: 1) parandada lepingus ettenä- tud töötingimusi, 2) reguleerida ja tõsta tariifis tööhindu ning

3) kuidas toimida uute lepingute sõlmimisel juhul, kui tööandjad keelduvad lepingule alla kirjutamast.

Rätsepatöölise pere ühes teiste käsitöölisega on aga tänini väljaspool seadusandlust ja „vabamängu“ hooleks. Seega oleme sunnitud tegema oma elukorraldusi ise oma organite ametiühingute kaudu. Võttes arvesse toodud olukorda, peaksid meie töötasud olema kõrgemad poolevõrra, on aga peaaegu poolevõrra madalamad kui õigus ja kogu risk tervise kaotuse, haiguse, tööõnnetuse, invaliidisuse, vanaduse jne. korral töölise enese kanda. Toodud asjaolud sunnivad meile peale võitluse inimväärsuse ülalpidamise eest. Kui rätsepatöölised 1933. a. tõuke andsid palgaolude parandamiseks ja mis meie eeskujul kestnud paar aastat ülemaailises ulatuses, siis sunnib olukord meid jälle samale teele.

Nagu selgub antud napist ülevaatest, jätab olukord meie tööalal soovida palju ja kuna ametiühisuse peakoosoleku otsusel on 20 lepingut üles öeldud ja uute lepingute sõlmimine moodsapääsmatu, kui ei soovita töötin-gimusi halvendada ja kõiki rätsepatöölisi ase-tada mingisugusesse kaosesse, siis järgnevate sammude astumine on seoses suurte jõupingu-tustega, mille tõttu ametiühisuse juhatus soovib kuulda ka mitteühingu liikmete seisukohti ja arvamusi.

Uus leping ja tariif sisaldab järgmisi muudatusi: 1) meestööde tariifist on kaotatud laagritööde klassi-desse jaga mine ja 2) on uues tariifis ainult tellitud ja laagritööd. Kuna varem oli laagritöö 3 klassi jaotatud, kus 2 kl. laagritööna oli lubatud vaid odavaid kirjuid riideid, mille hind ei tohtinud üle 5 kr. metr. maksa, kusjuures nimet. tööde eest makseti töötasu järgmiselt: pintsak 5,50 krooni, vest 1 kroon ja püksid 1,25 krooni.

Meremeeste osaline võit.

Teatavasti 15. aug. Eesti laevades puhkes meremeeste streik, mida juhtis E. Meremeeste ühing. Meremehed nõudsid kollektiivlepingut, laevasööki, järjekorras töölevõtmist ja muude töötin-gimuste parandamist. Streigist võttis osa kogu Eesti kaubalavastiku mees-konnad, üle 1500 meremehe. Seega oli see käesoleva aasta suuremaid streike.

Teedeministri nõudmisel tuli Meremeeste ühingu juhatusel samal päeval, s. o. 15. aug. anda laevadesse korraldus streigi katkestamiseks. Teedeministeriumi juhtimisel järgnesid läbirääkimised laevaomanike ja meremeeste esindajate vahel töötili lahendamiseks.

Meremeeste ühingu poolt oli esitatud laevaomanikele kui ka teedeministeriumile meremeeste nõudmised kirjalikult. Laevaomanikud ei tahtnud neid vastu võtta, kuid ei suut-

Tööandjad aga sundisid töölisi töötama just 3 klassi tariifi alusel kusjuures aga nõuti ja tehti esimese klassi töid, kuna esimese ja teise klassi hindu üldse ei maksetud. sellise olukorra likvideerimine osutus moodsapääsmatuks.

Kurvem lugu on naistöölistega. Ka siin kasutasid tööandjad ainult 3 klassi laagritöö tariifi kurjasti, makstes vatiga palitu töö- raha ühes nahkkrae tikkimisega 3—5 kr. ja seda kõik töölise töökoja materjaliga. Seega osutus töötegemine seesuguse hinnaga mõtetuks. Süü seisab siin aga naistöölistes endis, sest arvukast naistööliste perest kuulub amehisuse liikmete hulka vaid väike murdarv, mis on maksnud ja maksab ka edaspidi end raskesti kätte.

Koosolek ühines kõneleja väidetega ja pärast tariifi ja lepingu üksikasjalisi läbiaru-tusi võeti ühiselt vastu ning otsustati toetada kõiki sellega seoses olevaid ametiühisuse korraldusi.

Kuna osa tööandjaid oli nõus sõlmima lepinguid ka oma töölistega, et nad teistelt äri-delt ei ka oma kodus ei võtaks töid vastu odavamini, kui see ette nähtud tariifis ja oldi nõus, et vastavast toimingust võtab osa ja kontrollib Rätsepatöölise Ametiühisus. Hil-jem aga tööandjad (laagri tööettevõtjad) avaldasid survet mõttealgatajale, mille tõttu sel-lest oldi sunnitud loobuma. Sellest välja min-nes otsustas ametiühisuse peakoosolek lepingut aasta peale mitte sõlmida ja olla nõus ainult kuuekuise lepingu tähtaajaga.

Kuna aga tööandjad sellega ei nõustunud ja nõudsid vähemalt 1-aast. lepingu sõlmimist, siis peakoosolek otsustas sellest mitte teha tülkiisimust, vaid koguda jõudu uueks lepingu sõlmimise ajaks.

Toodud alustel on sõlmitud 16 kollektiiv-lepingut, kuna on loota veel 3 lepingu alla-kirjutamist.

M. A.

nud hulk aega nende kohta ka omapoolseid vastuväiteid esitada. Selle asemel aga hakkasid ajakirjanduses keerutama streigi „poliitilisest maigust“, „rakukeste ässitusest“ ja tundsid huvi ka selle vastu, kas meremeeste ühingul üldse meremehi liikmeiks on. Olgugi, et streigiga meremehed tõendasid, et nad täidavad üksmeelselt oma ühingu korraldusi. Ja see oli parimaks tõenduseks, kui võrd tu-gev on ühingu seljatagune meremeeste keskel.

15. aug. — 3. sept. kahel nõupidamisel teedeministeriumis suutsid laevaomanikud omapoolsete seisukohtade esiletõomisega vaid nii kaugele, et avaldasid soovi, et lõppvastuse andmise tähtaega pikendataks neile 1. okt. Neil olevat tarvis koguda andmeid oma seisukohtade põhjendamiseks. Teedeminister lü-kaski läbirääkimised edasi 1. oktoobrini.

Lepituskomisjon dir. J. Sonini juhatu-

sel tuli uuesti kokku 2. okt. Komisjoni tööst oli tulnud osa võtma ka veeteede valitsuse direktor A avik. Laevaomanikud olid esitanud vastuseks Meremeeste Ühingu nõudmistele pika memorandumi, milles ütlesid, et meremeeste nõudmised on neile vastuvõtmatud. Meremeeste Ühingu esindajad võtsid omale aega memorandumiga tutvumiseks kuni 9. okt. Selleks ajaks esitasid laevaomanikele ja komisjoni esimehele omapoolse vastuseletuse, milles väitsid, et laevaomanikud oma memorandumis kollektiivlepingu ja laevasöögi küsimust üldse ei ole käsitanud ja palgaküsimuses majanduslike argumentide asemele on tulnud välja ebaasjalike seletustega ja näitasid, et meremeeste nõudmised on teostatavad.

Töötüli lahendamine jätkus 11. ja 12. oktoobril. Viimane päev osutus läbirääkimiste käigus otsustavaks, meremeestel tuli leppida vaid osalise võiduga.

12. okt. nõupidamisel laevaomanike esindajad H. Neuhaus ja E. Maasik seletasid, et meremeeste poolt esitatud kava sisaldab meremeeste poolt töötüli algul esitatud nõudmisi. Laevaomanikud on nende kohta annud eitava seisukoha ja jäävad selle juure. Neid nõudmisi vastu võtta ei saa.

Veeteede valitsuse dir. E. A avik oma sõnavõtus toetas laevaomanike seisukohti ja seletas, et meremeeste nõudmine olevat liialdatud. Meie laevandus sääraseid kulusid praeguste prahirahade juures kanda ei suutvat. Kui neid rahuldada, peaks riik võtma meeskondade palgad oma kanda — seda aga ei saavat, kuna meil selleks puuduvat kassareservid. Meeskonnad peaksid võtma asja tõsiselt ning hoiduma töömahu vähendamisest, mis nõudmiste rahuldamisele paratamatult järgneks.

Meremeeste ühingu esindajad K. Tammar ja V. Valdson teatasid, et esitatud palkadest nad enam alla jätta ei saavat.

Seejärgi dir. J. Sonin konstateeris, et kokkuleppe näib olevat õige küsitav. Asja pooleli jätta aga ei või ning mingisuguse kompromissini peab jõudma. Tema ettepanekul peeti veerandtunniline vaheaeg.

Pärast vaheaega meremeeste esindajad seletasid, et nad peavad leppima laevaomanike

poolt pakutavate palkadega kui partamatu-sega — kuid ainult tingimusel, et need hakka- vad maksma 1. nov. 1935. a. ja et 1. maiks 1936. a. normeeritakse uued palgad.

Laevaomanikud nõustusid selle ettepane- kuga.

Selle kokkuleppe alusel viidi Eesti meremeeste palgad üld- joontes Soome meremeeste pal- kade tasemele ja tõusid keskmis- elt 10%.

Koosoleku lõpul tuli üllatus: hrad Neuhaus ja Maasik teatasid, et nemand on esitanud ai- nult Tallinna Laevaihisust, Käsmu laevaoma- nikke, E. Bergmann ja Ko ja a.-s. „Meri- laidi“, kuid teiste firmade suhtes ei saavat nad midagi kindlat öelda. Kuigi need on tähtsamad firmad, tuleb siiski märkida, et hrad Maasik ja Neuhaus ei ole toiminud töö- tülis korrektilt. Nemand oleksid pidanud kohe töötüli alul ütleva, et neil on volitused ainult nelja firma suhtes. Selle asemel tegid nad aga näo, nagu esitaksid nad kõiki laevaoma- nikke. Samal ajal olid need härrad kangesti püres meremeeste esindajate seljataguse pä- rast. Oleks parem olnud kui nad oleksid kontrollinud oma seljataguse ja volituste ula- tust.

Dir. Aavikul kui kõrgemal kohal seisval ametnikul oleks tulnud olla erapoolet- tum. Praegu maksvate seaduste järgi riigi- ametnikud võivad töötülis esineda vaid sobi- tajatena. Dir. A avik aga ruttas seletama, et „meremeeste nõudmised on liialdatud“. Komisjonile oli esitatud vaid andmeid laeva- omanike ja meremeeste poolt. Mingeid „era- poolsetuid“, kolmanda isiku poolt kogutud and- meid asjatoimetuses ei esinenud. Seega ei olnud dir. Aavikul mingit objektiivset alust väljendada selliseid arvamusi, mis tulid ka- suks laevaomanikele. Ka sel juhul kui riigi- ametnikel tuleb töötüli esineda kohtumõist- jateks ja teha poolete kohustuslikke sundot- useid, võidakse otsuseid teha ikkagi asja- toimetuses esinevate andmete põhjal.

Nii. Seekord saavutasid meremehed 10% palgalisa. See aga meremehi ei rahulda ja nad jätkavad võitlust oma nõudmiste läbi- viimise eest.

1905. a. mälestusi.

K. Kiimann.

Eelmises numbris jätsime meie Lausmanni heinamaa ja siirdusime lin- na südamesse Uuele turule, et ära kuu- lata meie saadikute võite või kaotusi linnavolikogus, kuhu neid läkitasime järgmiste nõudmistega:

1) *Kuberneri ausõnaga oli antud, töölisanemaile teada, et kogu linnas ei saa liikuma alates 15.10. kella ¾7 õh- tust peale ükski sõjaväe patrull, kuna*

need on linnas siin ja seal inimesi läbi otsimas ja ka tööliste poolt organiseeri- tud linna kaitsesalku tulitamas. Töölised nõuavad kubeneri ausõna täitmist ja protesteerivad sõjaväe patrullide oma- voli vastu. Töölised võtavad linna kait- se üle tingimisel, et sõjaväe ja politsei osad tänavailt lahkuvad, vastasel kor- ral Tallinna tööliskond korra eest vas- tutust ei võta omale.

2) Poliitilised vangid lastagu tööliskonna eestkostmise peale vabaks.

3) Linnavalitsus toetagu töötuid rahaliselt, toetussummad antagu töölisvanemate käsutusse ja jagamine jäetagu nende hooleks ja esialgu summa ulatagu 10.000 rbl.

3) Töölised suudavad linnas korda alal hoida tingimusel, kui linnavalitsus selleks relvad muretseb.

5) Politsei ei tohi segada töölisomakaitse tegevusse.

Linnavolikogu asja arutades leidis, et 10.000 rubla määrata olevat palju, kuid on nõus toetust andma 10 päeva jaoks kokku 7.500 rbl.

Mis aga puutub teisi nõudmisi, siis see ei allu omavalitsustele, vaid kõrgemale võimule. Linnapea härra Hiatsintov ja linnanõunik Lender lähivad neid nõudmisi kubeneri härrale isiklikult tegema teatavaks, kuna töölissaadikuid ootab rahvamurd Uuel turul, kuhu nad oma sammud suunavad, volikogu aga jääb kohale linna asju harutama.

Vaatamata kubeneri ausõnale, on Uuele turule soldatite jõuk välja pandud. Need võtavad koosoleku risttulle alla ohvitseri Mironovi käsul. Kuulid tungivad inimlihasse, nad tungivad malmist laternaposti, milline praegugi veel turuplatsil vaikiva tunnistajana on kohal ja temasse 30 aastat tagasi lastud kuulihaav on näha; kuulid tungivad kaubamaja seina ja katusesse. Ka läbibast üks kuulidest Gorbatschjevi maja akna ja kaugemale linna serva. „Mironovlaste“ kuulid kisuvad 62 elu, ligi 200-lt koosolijalt tervise, need kuulid võtsid mehelt naise, naiselt mehe, isalt ta poja ja pojalt isa. Turuplats on kaetud inimkehadest, ühed liiguvad, teised hoigavad, kolmandad kutsuvad kättemaksule ja igavest needust mõrtsukaile. Keda kuulid pole tabanud, tormavad kui tulesit tabatud metsloomad sihitult laiali, nende kõrvus aga kostub hoigajate hääli ja surejate korisemist.

Peagi saab sündmus teatavaks raeokjas. Seal lõpetatakse koosolek ja minnakse sündmuskohale, et saada pilti „ausõnast“, mis oli antud kõrgema võimukandja poolt.

Järgmisel päeval kutsub linnapea

erakorraliselt volikogu kokku ja viimane tuleb otsusele, et administratiivvõim ei suuda kõigi tema käsutuses olevate jõududega linnas korda pidada, vaid ümberpöörduvalt — tema suudab kuritegusid inimeste vastu korda saata. Volikogu võtab vastu ühel häälrel järgmise otsuse:

1) Avaldada kindlat hukkamõistmist teo vastu ja protesteerida metsiku viisi vastu linna rahu ja korra kaitsmises, millist administratsioon tarvitanud, lastes põhjuseta isikuile, kes mitte ainult pole milleski süüdi, vaid ka neile, kes olid tegevad linna elanikkude julgeoleku kaitsel.

2) Tallinnas Uuel turul 16. okt. 1905. a. korda saadetud hulgalises tapmises süüdlaste isikute selgitamiseks nõuda prokuratuurilt viivitamatut uurimist.

3) Lõpetada tänasest päevast kuni korra jaluleseadmiseni eelarveliste summade väljamaksmine politsei ülalpidamiseks.

4) Volikogu otsustab saata siseministrile protestitelegrammi, milles on alla kriipsutatud kubeneri kahepaikus ja politsei mittearapooletus ja, et ainult töölised on suutelised kaitset pakuma linna elanikkonnale.

Volikogu määrab langenute perekondadele 5000 rubla toetust. Tolleaegse volikogu koosseisu kuulusid meile tuntud nimed ja pärastised võimukandjad: K. Päts, M. Pung, O. Strandmann, J. Teemant, Maasing ja teisi.

Tallinn oli sügavas leinas, sest säärane sündmus oli esmakordne, mispärast ta ka kõike ühel ehk teisel viisil puudutas, välja arvatud väike osa Tallinna elanikkonnast, s. o. aadliseisus.

20. oktoobril 1905. a. kannab Tallinna tööliskond omi langenuid vendi ja õdesid, kui üksmees Rahumäe kalmistule. Rongikäigu esotsas sammuvad suurte punaste lintidega üle öla linnavalitsuse liikmed revolutsiooniliste laulude helide saatel. Majade aknail on leina-lindid põlevate küünalde vahel. Kas olid need aknad kaetud leina-looridega selleks, et avaldada põlgust mõrtsukaile, või oli see millegist muust tingitud? —

Kui meie kandsime punaseid musta krepiga kaetud käesidemeid, siis võis selles leida leina ja ka protesti. Meie kandsime omi seltsimehi viimsele pagale teadmises, et meil seisab võitlus veel ees. Ja nüüd, 30 aastat pärast seda näeme meie sellel tapaväljal graniiti raiutud aastaarvu 1905—16. X., s. t., et ükski ei kao, kes võitlusväljal ohvriks on langenud aadete eest...

Meie teame, et pealinnas moodustati esimene tööliste saadikute nõukogu, kust üle riigi kohtadele juhiseid anti. Seepärast pole ka imeks panna, et kõikjal pöörasid töölisel oma nõudmistega linnavalikogude kui vahemehe poole. Linnavalitsused pidid andma raha relvade ostuks, töötute toetuseks ja ka langede matmiseks. Ja toega võtsid linnavalitsused kogu liikumisest tegelevalt osa, annetasid raha ja olid kõrgema valitsuse ees tööliste suuvoodriks. Miks? Seepärast, et linnade omavalitsused tegutsesid iseseisva linnaseaduse alusel, mis neile võimaldas oma elanike huvisid kaitsta. Seadused ei olnud lihtsalt paberilipakad. Tööliste saadikute nõukogu aga oli selleks, kes kõik nõudmised välja töötas ja üle riigi laiali saatis. Ka määras tema päevad, millal streigid pidid algama ja lõppema. Kuid 21. oktoobril oli ka Peterburgi nõukogu sunnitud andma järele ajanõuetele. Ja samal päeval T.S.N., ära nähes, et üle riigi streigilaine vaibuma hakkab, ja, et oma autoriteeti mitte langetada, otsustab üle riigi kuulutada streik lõppenuks.

Toon siin ette mõned näited T.S.N. tegevusest, et mõista, kui suur mõjuvõim sellel asutusel oli.

19. okt. arreteeris politsei kolm töölisesindajat ühel miitingul, kuid vabastati kohe T.S.N. nõudmisel.

Valitsus otsustas töösulgu riiklistes käitistes kuulutada välja. Kuid T.S.N. vaheleatumine tõmbas sellele kavale kriipsu peale.

Ei saa ütelda, et kogu töörahvas oma nõukogu toetas. Tema vastu tegutses põhjakiht rahameeste ja shandarmeeria eestvedamisel. Nad otsustasid nõukogu kukutada ja organiseerisid rahvaliidumise „Musta saja“*) üle riigi. Ka Tallinnas tehti seda. Kuid venemaa töölissaadikute nõukogu hindas õieti

momenti ja leidis abinõu, millisega „mustad sajad“ alguses tehti kahju- tuks. Töölismiilits kutsuti ellu üle maa. Relvad, nii head kui tahes, suutsid oma töö teha hiilgavalt. On harilik asi, et põhjakihid ainult seljatagant kallale tungida võivad, kui aga näevad vastast silm-silma vastu, siis on nende süda „saapa sääres“.

Ka Tallinnas püüdis „must sada“ linna rüüstama hakata, kuid töölispatrull, nähes voorimeestel sõitmas „Jumal keisrit kaitse sa“ lauljaid ja revolvreid paugutamas, arreteeris sarnased subjektid, ehkki nende relvadeks mõni roostetanud „Buldog“ revolver ja halvemal juhul mõni terava otsaga viil värvi vahel.

Trükitoölised asusid revolutsiooniliselt trükivabadust kasutama. Kirjanikud kui ka kirjastajad, kes tsensuuriga sidemeid ei katkestanud, kuulutati boikotti alla. 8-tuniline tööpäev pandi kõigis käitistes maksma omavoliliselt.

26. oktoobril puhkes mäss Kroonlinnas, mis aga suruti karmilt maha. 1219 sõjaväelast anti kohtu alla, nendest mõisteti õigeks 318, aga ülejäänud 1023 leidis kohus olevat süüdi ja mõistis nad sõjakohtu otsusega — surma.

T.S.N. kuulutab välja proteststreigi 1. novembrist kella 12 kuni 7. novembrini ja seadis üles järgmise nõudmise: maha sõjaväljakohtud ja sõjaseadus kogu maal.

Ja täpselt algas streik kõigis tehastes ja tööstusettevõtteis, arvatud välja post-telegraaf, voorimehed, äri- ja trammiteenijaskond. Selle streigiga püüdis tööliskond näidata, et töölisel ja sõjaväelased on vennad. Streik lõpeb 2. nov. kell 12 päeval.

*) Tsaarisõbralikku „rahvaliidumist“ n.-n. „mustsadat“ juhtis „Tõsivenelaste liit“, mis hiljem kutsus ellu Vene tähtsamates ülikoolilinnades ka akadeemilised osakonnad. 1907. a. peale tegutses Peterburgi üliõpilaste keskel Tõsivenelaste Liidu juhtimisel n.-n. akadeemitschischki sojus“ (Akadeemiline Liit). See organisatsioon taotles üliõpilaste keskel monarhistlikke sihte, võitles tsaari eest ja rahva vabaduse vastu. Eestlastest kuulus sellesse organisatsiooni ainult kolm üliõpilast, — tuntud tegelane ja rkl. Aleksander Oinas ja kakas teist tegutsevad praegu ühes provintsilinnas vabakutselistena. Nende üliõpilaste teguviis leidis ka toleagegsses eesti kodanlikes ajakirjanduses märkimist halvaks-panevalt.

3. novembril aga vangistab valitsus kogu töölissaadikute nõukogu seepärast, et viimane oma manifestis proletaarlasid kutsus üles makse mitte maks-

ma, võetagu välja pankadest ja hoiukassadest hoiusummad ja nõudku väljamaksmist kullas.

Kraavimehed.

Teadusemehed arvutasid välja: kui kuivatada soid, siis on võimalik saavutada nii ja nii palju hektaare uudismaad. Kõik on arvudega põhjendatud, joonised ja kalkulatsioonid moodustavad selle elutu keele, millega oma arvutusi põhjendatakse. Kusagil kabinetides, istutakse ja tehakse kavu...

Küsimus seisab ainult tööde rahalise külje korraldamises — kust saab raha selle töö teostamiseks? Võib-olla ei hakatagi end vaevama sellise tööga, kui mitte suur surve töötute armee poolt ei häiriks riiki ja kaaskodanikke. Ja seepärast on tarviline raha otsida tööde korraldamiseks, seepärast tuleb tegeleda sellaste asjadega, nagu soode kuivatamine.

Kes vaatab Eesti maakaarti, see näeb seal palju joonetatud kohti — need on sood ja rabad. Kes aga vaatab riigi eelarvet, see leiab sealt ka summad vastavate tööde korraldamiseks.

Kabinetides arutatakse lihtsalt ja kirjutatakse rida numbreid:

120 senti mehed, 110 senti naised, tükitööl mitte üle teenida seda normi — jätkub nii palju päevi ja töökäsi.

Korraliku sissetulekuga kodanik, lugedes kodus lehti, rahuldub: inimesed saavad tööd ja leiba. Kodanik ei tarvitse end vaevata mõttega, kuis elab töönimene 120 sendiga soos ja rabas — makstes kortri, söögi ja riiete eest. Kodaniku meelest tema sissetulekuga võrreldes on see lihtsalt arusaamatu ja mis on arusaamatu, sellest ei tarvitse ka mõelda.

*

Seadus ja määrused on nii kooskõlastatud, et ükski töötu, kes omab veel hinge ja seisab jahul, ei saa ära öelda pakutud tööst. Selle vältimiseks on talle tehtud press tööbörsil, avalik arvamine hurjutab laisklejaid ja kõht nõuab tungivalt oma osa.

Tuleb ikkagi mina kraave kaevama.

*

Nii sammuvad üle maa mehed ja naised. See on nimetu armee, mis üle riigi päev-päevalt kaevab, tõstab ja kirub. Neid on soodel ja neid on kindlustamas Peipsi rannikut, neid on näha maatöödel ja neid on ka meil Tallinnas kollektorit ehitamas. Külmal ajal näevad nad välja kui Napoleoni väe riismed 1912. aastal. Pea mässitud rätisse külma tuule eest, seljas riietuskunsti ristsugutused. Raske on eraldada sellases riietuses meest naisest. Kaevavad vihastelt, haududes mõteid labidatäie vahel. Ja kõik, kes neist seisavad kõrgemal, eeskätt tööjuhataja ja kümnik, ei kannataks välja seda vihakoormat, mis iga labidatäiega kraavist võetakse välja.

See on alateadlik viha väljendus, peegeldudes ka nende mornides näguades sotsiaalse ülekohtu vastu, viha viletsate töötingimuste ja elu korraldamatuse vastu.

*

Vajub keskliitu mees, tema järel teine, kolmas... Pea on tuba mehi täis. Kõik habemikud näod, kehad tugevad. — Tahan astuda ametühingusse.

Ametühingu ukсед on lahti kõigile töölistele. Ja mehed leiavad selle ukse, olles enne maitsnud küllaldaselt eluviletsust, pärast asjatult kirjutatud kaebekirja asutustele. Ei ole jäänud muud lootust kui ametühing — see teeb kõik tugevaks.

— Kurat, on see siis elu kraavitöölisel. Saadetakse soosse ja rappa — ela kuis tahad. Hea, kui on suvi, siis saab küünides magada, mis teed aga külmal ajal?

Teine sähvab:

— Katsutagu selle rahaga ära elada maal — kui palju lõhub saapaid ja riie-

deid, toitu on vahest raske saada ja hoida veel kokku linnas viibivale perekonnale toetuseks.

— Kust tulite?

— Aegviidust. Jalgsi põrutasime Tallinna — 60 kilomeetrit. Tahtsime härradega ajada veidi juttu — ei pa-remat midagi kui käte laotamine.

Üks lausub mornilt:

— Nagu saunade peavalitsuses...

Asjad joones ja tuba „Ahto“ suitsu maani täis, hakkavad mehed minema.

— Jällenägemiseni. Toome tuhat meest juure.

*

Need sõnad ei ole elukutseliste ilu-kõnelejate omad. Need on tegelikud töömehed, kes teavad mida nad kõnelevad ihkavad, ega pea pühapäeva jutlusi organiseerimisest. Nad lähevad jälle üle maa laiali ja viivad kausa amet-

ühingu sädeme laiali kraavitöölise massi. Kui Tallina satutakse, siis öien-datakse oma kohustusi ja lunastatakse liikmekaarte.

Liikmek kaart — see on ametühingla-se kõikeühendav sümbol.

Ning iga kraavitöölise hinges on tärkanud lootus — elame, tulevik peab tooma selgust ka kabinetites istuvalle härradele selle massi tõelisest elust ja jõust.

*

Hiljuti asus Kõlgase tekstiilkäitis uude käitishoonesse kolima. Sel puhul käitis vajas umbes 10 lihttöölise. 300 töömeest kogunes hommikul värava taha. Nad olid töötud ja vajasid tööd. Paljud neist peavad minema soodesse ja rabadesse kraavi kaevama.

Nii see elu läheb!

Tallinna ametiühinguist ja föölis-vanemaist.

Ametiühingute konverents.

Tallinna ametiühingute esindajate koosolek peeti keskliidu korraldusel viimasel septembril Töölisvoimlas. Arutusel oli peamiselt organiseerimisküsimused, millest refereeris keskliidu sekretär L. Metslang ja usaldusmeeste ülesannetest ning tähtsusest rääkis J. Mihkelson.

Peale referaate järgnesid läbirääkimised, mille järele Tallinnas asuvate ametiühingute juhatuste esindajad andsid aru ühingutes käimasolevast tööst.

Trükitöölise ühingu is on saadud üle stregi tagajärgedest. Organiseerimistöökäib hooga. Uusi liikmeid tuleb pidevalt juure ja aasta lõpuks loodab ühing organiseerida 70% Tallinnas asuvatest trükitöölisest. Ametiühingu järjekindel töö on edenenu seetõttu, et ühingul jäi pärast streiki järele kindel hulk liikmeid, kes ka raskematel aegadel pole jäänud ühingust eemale. Liikmeid on ühinguga sidunud veel toetuskassad, kust liikmed saavad abi tööpuuduse, vanaduse ja invaliidsuse korral.

Tallinna Tekstiiltöölise Ühingu is on käesoleval sügisel pannud erilist rõhku uute liikmete värbimisele. Ühingul on õnnestunud saada sidemeid peagu kõigi Tallinna tähtsamate käitistega.

E. Ehitustöölise Ühingu is on arenenu tegevus viimasel ajal sektsioonide moodustamise suunas. Ühingu tegevust on takistanud raha ja ruumide puudus. Ühingu te-

gevuspiirkonnas oli 3 palgavõitlust: paemuru-, parketi- ja plekitöölisel.

Ühingu is on asutatud paemurru- ja parketi-töölise ning plekiseppade sektsioonid, moodustamisel on veel müürseppade sektsioon. Püütakse arendada välja usaldusmeeste võrku. Käesoleval aastal on ehitustöölise palgad näitanud tõusu — müürseppade palgad on järk-järgult suurenenud 25—55 sendini. Puusepad saavad keskmiselt 35 senti.

T. Äri-, Kontori-, Kantselei- ja Kooperatiivteenijate Ametiüh. püüab panna rõhku liikmete abistamisele ja liikmemaksu reguleerimisele ülespoole ning liikmete teadvustamisele ning kultuuritööle.

Korstnapühkijate Ametiühingu is on muutnud oma põhikirja ja organiseerib nüüd korstnapühkijaid ülemaalses ulatuses. Korstnapühkijaist on juba suurem osa organiseeritud.

Ahjutöölise is on suuremalt osalt kõik organiseeritud ja kollektiivlepinguga seotud.

Tallinna Sadamatöölise Üh. is us edeneb tasapisi, kuid selle eest järjekindlalt. Loota on, et tööandjate poolt õhutatud uus laevatöölise ühing liitub tulevikus olemasoleva Sadamatöölise Ametiühinguga.

Nahatöölise ametiühingul on käsil usaldusmeeste võrgu organiseerimine ja sõlmitud kellektiivlepingute eest peetakse viisa võitlust tööandjatega ja ka osa tööliste enestega, kes mitmesuguste „nõrkuste“ tõttu kipuvad isegi hülima mööda lepingust.

Metallitöölise Ametiühingu esindaja teatas, et neil on kavatsusel korral-

dada organiseerimiskuu ja tulevikus tahetavat valmistada ette palgavõitlust.

Läbirääkimistel avaldati arvamist, et tuleks kutsuda ellu Tallinnas asuvate ametiühingute vahel kesknõukogu, mis ajaks Tallinna ametiühingute asju, sest keskliit on koormatud liigselt Tallinna ühingute tööga.

Töölisvanemate aruanded.

Töölisvanemate ja ametiühingute esindajate septembrikuu ühisel koosolekul ettekanud aruannete järele oli Ilmarise tehasel tööd jätkuvalt. Tehases töötab 208 töölisi, valmistades vaguni tsentreid ja trammivagunite aluse raame. Samuti jätkub tööd raudtee peatehastes. Üksikuid töölisi on võetud isegi juure. Töölise peamiseks mureks on praegu lasteabiraha küsimus, mida ei taheta maksa õnnetujuhtumitel. Töölistel pole asja kohta selgust, kes kõik asjasse puutuvad ametiasutused tõlgitsevad seadust selles asjas omal viisil. Lahendust saavutatakse ainult riigikohtusse kaebamisega.

Balti puuvillavabrik töötab osaliselt isegi kahe vahetusega. Tehases on tööl 1300 töölise ümber. Tähelepanu äratav on see, et õpilased ja noortöölised ei seisa kuigi kaua tööl halbade töötingimuste tõttu. Otsitakse uut ja paremat teenistust igal lähemal võimalusel. Õppijaile maksetakse 75 senti päevas ja õpetajad töölised saavad väikest lisatasu. Õppeajaks on tavaliselt kaks nädalat. Tasulise puhkuse arvel on möödunud jõulude ajal makstud välja 4 päeva eest, nii et töölised said nüüd ainult 3-päevalise tasulise puhkuse.

Lutheris tõmbub töö sügisel koomale ja järk-järgulist vallandamist saavad lõpuarved peamiselt kevadel juure võetud uued töölised. Väike protsent töolistest on isegi kodus 1 päev nädalas.

Krullis on praegu 655 töölisi. Tellimisi vabrikul on. Oodatakse 13 veduri tellimist. 3 kitsaroopalise vedurit on praegu valmimas. Kiviõli vabriku laiendamistööd on tähtsamaks tööks. Valukuuris tehakse ajutiselt isegi ületunde. Valukuur on võetud laiendamisele. Kuigi tööd jätkub, käib vabrikus pidevalt palkade „reguleerimine“ allapoole. Pea iga uue töö pealt maksetakse vähem kui varemalt.

Sadamatehases töötab 425 töölisi. Seni oli tööd võrdlemisi rohkesti. Nüüd on hakanud tööd vähenema. Täidetakse osaliselt

Kiviõli vabriku tellimist. Töötasid reguleeritakse siingi allapoole. Perekonnaabiraha küsimus on töölise hulgas põlevamaks probleemiks. Perekonna abiraha saavad ainult vanemad töölised, kuna uued töölised ei saa. Pensioniõiguslikke töölisi oli kevadel 205. Uued töölised nõuavad valitsuselt enestele samasuguseid õigusi kui vanadel töölistel on. Käidi isegi teedeministri juures selles asjus, kuid seal vastati, et valitsus ei saa sundida — sadamatehas on eripõhikirja alusel töötav käitis ja kui tehase nõukogu otsustab küsimuse jaatavalt või eitavalt, siis see on lõplik. Seni pole veel teada nõukogu lõplikku seisukohta.

Johanson'i paberivabrikus käib töö täie koormatusega. Palka on tõstetud kõigest 1—2 senti tunnis. Kesknised palgad kõiguvad 160—256 sendini.

Riigi lauatehas seisab praegu ja ootab eelarve kinnitamist, et alustada jälle tegevust. Praegu on korrastustöödel ainult 28 töölisi, kuna suvel töötas seal üle 100 töölise.

Linna elektriijaam töötab endiselt 210 töölisega. Ainult 10 meest on võetud ajutiselt juure.

„Eesti Siid“ töötab üle 400 töölisega kolmes vahetuses. Üksikuid töölisi on võetud juure. Vabrikuomanik on asunud suvel igal laupäeval töölisi kolme autoga vedama oma 3 suvilasse nädalalõppu veetma. Ülalpidamine seal toimis vabrikandi kulul, kusjuures perekonnaliikmetel oli võimalus ka teisi perekonnaliikmeid kaasa tuua.

Raudtee uues depoos on tööd palju. On võetud juure üksikuid töölisi. Praegu on tööl 350 töölisi. Raudtee I liinijaoskonnas töötab 485 töölisi. Töölised jagunevad siin kahte gruppi — kuu- ja päevatöolisteks. Kuu-töölised saavad 2 nädalat puhkust, kuna päevatöölised ei saa. Puhkust otsustati nõuda kohtuteel päevatöölise poolt. Päevatöölise arv on 300 ümber.

Peale käitiste esindajate järgnesid aruanded ametiühingute esindajailt. Igas ametiühingus märgiti aktiivset tegevust ja liikmete arvu tõusu.

Peale aruandeid refereeris keskliidu instr. J. Mihkels on käesoleval aastal peetud palgavõitlustest, mida on arvult olnud 23 ja mis peale ühe erandi (Aivazi valajate streik) on lõppenud töölise osalise või täielise võiduga.

Ringvaade.

Haridusliidu loengud.

Eesti Töölise Haridusliidu korraldusel algasid käesoleval kuul loengud, mille ülesandeks on anda terviklikku ülevaadet töölise ja töölisliikumise puutuvatest küsimustest ja selgitada üldise tähtsusega päevaküsimusi.

Eeloleva semestri kavasse on võetud järg-

misi aineid: töölise ühinemisvabadus, töõiguslikud küsimused, palk ja palgavõitluste viisid, töötingimuste korraldamine, tervishoidlikud küsimused, ülevaated Eesti majandusest ja tööstuse olukorrast jne.

Loengud toimuvad regulaarselt igal neljapäeval kella 7—9 õhtul, V. Pärnu 31, Töölisevõimla III korral.

Et sarnaste loengute korraldamine on vajalik, näitas esimene loeng, millest osavõtt oli väga rohkearvuline, eriti oleks soovitatav, et neist loengulist võtaksid osa rohkelt ametiühinglased.

Krulli käitise elu.

Kolme aasta eest asutati Krulli käitises töö eelhindamise büroo, mille ülesandeks oli muuta tööprotsess intensiivsemaks. Selle tagajärjel algas palkade kärpimine tükitööde pealt. Käitise tööliste tolleaegne üldkoosolek rõhutas, et käitise seisukord pole nii raske, et tarvis palkasid alandada, ja et Eesti tööliste palk on üks madalamaist terves maailms. Ei või juttu olla sellest, et valmistamiskulud palkade näol ajavad töösaadusi kalliks. Vaatamata sellele tükitöö hinnad kärbitakse ja töötasu püütakse reguleerida allapoole. Käesoleval kuul töölisnõukogu esitas käitise valitsusele märgukirja, kus juhitakse tähelepanu neile väärmähtustele, mis valitsevad käitises. Eriti töölisnõukogu arvustas töökorralduse süsteemi, mis on ühenduses tööde hindamisega. Imelikuna paistab see asjaolu, et samal ajal kui tööliste palkasid püütakse alla suruda, suurendatakse administratsiooni koosseisu ja tõstetakse nende palku 10—60 krooni võrra kuus. Ka vahekord tööliste ja meistrite vahel mõnes jaoskonnas ei ole kuigi hea. Mõne aja eest astus teenistusse sepakotta meistrina keegi O. Teiman, kelle vahekord töölistkonnaga jätab palju soovida. Mainitud meister püüab juba käsitsi näidata oma üleolu. Nimetades töölisi vabriku „koorijateks“ ja „väljapressijateks“. Ainult tema olevat vabriku kasude kaitsja.

Meister Teiman vist unustab, kust allikast tema palk tuleb. Tema arvates vist maksetakse temale palka jahipidamise eest tuvide peale sepikojas ruumes. Sellise käitumise ja väljenduse eest töölisnõukogu nõudis Teimani korralde kutsumist. Töölisnõukogu omas märgukirjas toonitas, et kui kätte on saadud see moodus, et tööprotsess on intensiivsemaks muutunud, siis selle tagajärjel on kasvanud töösaaduste hulk ja ühtlasi käitise tulud, mis annab põhjust töölistkonnale nõuda oma palgaolude parandamist.

Ametnikkude liigset rohkust näitab ka see asjaolu, et insenerid omale tegevust otsivad. 12. okt. oli värvavas tööliste läbiotsimine. Tavaliselt teostab seda värvavaht. Seekord tegi seda insener L. Neil on arvatavasti tööd vähe.

Linnateenijad ja -töölised koonduvad.

Tallinna linnatöölised ja teenijad on seni ametiühingulise organisatsiooni mõttes olnud võrdlemisi killustatud. On olemas tänavraudteelaste, linnaametnikkude, linnateenijate ja tööliste üldühing ning neljandaks osa töölisi

kuulub ehitustöölise ametiühingusse. Viimasel ajal on hakanud liikuma tööliste keskel ühingute liitumise mõte. Selleks korraldati puhkepäeval, 13. oktoobril, Pritsimajas linna-töölise ja -teenijate üldine koosolek, kus J. Mihkelson esines lühikese ülevaatega Rootsi omavalitsuse tööliste töö ja palgaoludest ning nende ametiühingu struktuurist ja võitlustest. Petrov selgitas organiseerimisküsimusi. Koosolekul vastuvõetud otsustes tunnustati ühtlane organiseerimine tarvilikuks ja otsustati elukalliduse tõusu tõttu nõuda kriisi algul läbi viidud palgaalandamiste kaotamist, see tähendaks praeguste palkade tõstmist 10% võrra. Koosolek oli rohkearvuline.

Liha- ja vorstitöölise ühing astus Keskliitu.

Liha- ja vorstitöölise ühing oli omal ajal sektsioonina Eesti Toidu- ja Maitseainete Töölise Ametiühingu juures. Hiljem eelnimetatud sektsiooni kuuluvad töölisel asutades iseseisva ametiühingu ja likvideerisid sektsiooni. Uus ametiühing jäi esialgu eemale keskliidust, kuid viimasel ajal on töölisel ise veendunud liitumise vajadusest. Puhkepäeval 6. oktoobril peetigi liha- ja vorstitöölise ühingu üldkoosolek, kus peale keskliidu instr. J. Mihkelsoni selgitust otsustati ühel häälel astuda keskliitu.

Tallinna ehitustöölise

ülelinnaline koosolek peeti 15. septembril kino „Kungla“ saalis E. Ehitus- ja Puutöölise Ametiühingu korraldusel. Kõnedega esinesid K. Kiiman, A. Past ja Ollis. Koosoleku lõpul astus paankümmend ehitustöölise ametiühingu liikmeks.

Tislerite streik lõppes osalise võiduga.

Tallinna tislertel oli juba pikemat aega ettevalmistusel ja organiseerimisel palgavõitlus. Tislerid polnud seni kuigi suurel määral oma ametiühingu ümber koondunud. Ainult viimasel poolaastal tuli liikmeid tunduvalt juure ja palgaolude korraldamise küsimus oli alatiselt päevakorras.

Septembris töötati tislertite kollektiivleping välja ja esitati tööandjatele. Tööliste peamiseks nõudmiseks oli kollektiivlepingu sõlmimine, kus tunnipalga alammääraks nähtud ette 40 senti, tööaeg 8 tundi päevas, ületunnitasa 50%. Kõik töölisel tulevad kindlustada haiguste ja õnnetusjuhtumite vastu ja tööle võib võtta ainult ametiühingusse kuuluvaid töölisi. Lepingu kestvuseks oli nähtud ette üks aasta. Kuna tööandjad ei tulnud neile nõudeile vastu, alustati streiki 23. septembril. Senine teenistus oli tislereil 10-tunnilise tööpäeva juures 2,5 kr. ning puudusid kindlustused töökaitses ja sotsiaalkindlustuse seaduse täitmise kohta.

Peeti mitmeid läbirääkimisi tööandjatega, kusjuures ei lepitud kokku üldiselt. Lõpptu-

lemusena suudeti sõlmida kollektiivlepingud 50 töölise kohta, kuna teisel, kus lepingut ei saavutatud, töötasu tõusis 5 senti tunnis.

Streigiõigusest.

Maksev põhiseadus kindlustab kõikidele kodanikkudele streigiõiguse. „Avaliku julgeoleku huvides“ vastavate seadustega on keelatud streikimine riigiteenijail, gaasivabrikute ja elektrijaamade teenijail ja riigitrükikoja väärtmärkide valmistamise osakonna töölistel. Kaitseesiskorra seaduse põhjal antud määruse alusel kaitsevägede ülemjuhataja võib keelata iga streigi. Kriminaalseadustik sisaldab karistusnorme streigi puhul ettetulevate korrarikkumiste kohta.

Seeja on põhiseadusega antud streigiõigus reguleeritud terve rea seaduste ja määruste võrguga.

„Päevalehes“ nr. 257, 17. 9. k. a. artiklis „Tütülide lahendamise probleem“ J(oonas) arvab siiski, et „streigivabaduse ja õiguse teostamise alal puudub seni täpsem kord“. Ta soovitab, et streigiõiguse alal pandaks maksuma veel erilised seadused, nagu seda on tehtud trüki-, koosolekute- ja koalitsiooniõigusega. Oma seisukohta J. põhjendab lihtsalt imestamapanevate tagurlike argumentidega. Artiklit lugedes jääb mulje, nagu oleks selle kirjutanud Vabrikantide Ühiseuse juriskonsult. Võib vaid seda märkida, et kui juba ametiühingute peaküsimuses-streigiõiguses, vielistatakse vabaametiühingulistele seisukohtadele, siis ei maksaks samal J. ametiühingute koosolekutel nii väga keksida vabaametiühingulise liikumise teoreetikuna. On soovitav, et J. ühes oma sõpradega tutvuks vabaametiühingulise liikumise aabitsatõedega.

Kofila õliõlised nõuavad sotsiaalkindlustuse laiendamist.

Inglastele kuuluva Goldfieldsi õlivabriku töölisnõukogu korraldas 11. oktoobril s. a. tööliste üldkogu erakorralise koosoleku sotsiaalkindlustuse küsimuste arutamiseks. Vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamisest kõneles J. Mikhelson.

Pärast kõnet tunnistati vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise läbiviimine meil hädavajalikuks. Goldfieldsi õlivabrikus töötavate tööliste töötingimused on tõesti rasked. Õlivabriku seadeldised ja retortide ruumid on sellased, et seal leidub alaliselt igasuguseid mürggaase, kusjuures ventilatsioon puudub sõna modernses mõttes täiesti. Töölisnõukogu on vabriku valitsuse tähelepanu sellele juba korduvalt juhtinud, kuid sealtpoolt on asja ainult lubatud võtta uurimisele, millest gaasid tekkivad ja kuidas neid võiks kõrvaldada. Nähtavasti pole seni selle küsimuse „uurimisega“ kiirustatud, vastupidi — on isegi aknad kinni taotud tugevasti traadiga, et töölised ei saaks neidki avada. Sellases õhus

töötamine tapab töölise tervise mõne aastaga. Peale selle kurnatakse töölise tööjõudu otse halastamatult põlevkivi transporteerimise juurest refortide juure. Töö on raske ja ilmselt töölisele ülejõu käiv. Siin peaks vähemalt paar meest juure võetama olemasolevatele töölisele. Vabriku valitsus aga seda ei tee nähtavasti kokkuhoiu mõttes. Ja mis mak-sabki talle töölise elu või tervis? Kui enam ei jaksa teha, vallandatakse ja võetakse uus. Selles osakonnas pole peagu ühtki töölise, kes üle 4—5 aasta oleks pidanud vastu. Kõik töölised on kas vallandatud, haigestunud ja ise töölt lahkunud või on neil õnnestunud pääseda tööle teistesse osakondadesse. Töölised saavad jalgade, südame ja üldisi närvihaigusi, mis asetab neid sageli kuude kaupa haig-lasse.

Loomulik, et kaevanduse ja õlivabriku töö-lised ootavad pikisilmi, millal meil kord hak-kavad vanaduse ja töövõimetuse vastu kind-lustuse küsimused liikuma.

Peale muu kaebavad kõik töölised, et ing-lasist vabriku direktori Bauseri j. t. käitu-mine jätab palju soovida. Lopsakat ja vür-tsitatud sõimu võib sageli kuulda.

Need siin viibivad inglased peaksid ar-vestama seda, et eesti töölised pole mitte ming-id indud, kellega kolooniates võidakse käia ümber sellaselt, nagu soovitakse.

Õpiringid ametiühingutes tegusevad.

Eeloleval tegevushooajal on väga paljud Tallinnas asuvad ametiühingud oma tegevus-kavas näinud ette õpiringide tööle rakenda-mise. Nii on juba Tallinnas trükitehnikute ja tekstiiltöölise ametiühingute juures tegutse-vad õpiringid alustanud tegevust, korraldades sellekohaseid koosolekuid järjekindlalt igal nädalal.

Töölisnõukogud nõuavad palgakõrgendust.

Elukallidus viimasel ajal näitab järjekind-lalt jõudsalt tõusu. Töölise palgad on meil eksporttõustes, eriti tekstiiltõöstuses, olnud kogu teg äärmiselt madalad. Nüüd on elu-kalliduse tõusu tõttu kõikides käitistes asunud palgaküsimusi arutama töölise üldkogu koos-olekutel.

„Eesti Siidi“ ja Balti Puuvilla vabrikute käitiste töölisnõukogud on juba oma vabriku valitsustele esitanud palgatõst-mise nõude 20—25% ulatuses. Seni pole veel vabrikuvallitsused töölisele oma seisukohti esitanud. Elukalliduse ja palkade tõstmise küsimus peaks tõstatama üles kõikide käi-tiste üldkogude koosolekutel.

Rätsepatöölised organi-seerumas.

Tallinna Rätsepatöölise ühing on käesole-val aastal püüdnud arendada aktiivsemat te-

gevust eelmisest aastast. Käesoleva aasta kevadel said naisrätsepatöölised 4-päevalise streigi järele 20%-lise palgakõrgenduse. Meestöö alal pole aga rätsepatöölised suutnud veel k. a. saavutada kõrgemaid palku organiseerimatus tõttu.

Sügishooaja avas Tallinna Rätsepatöölise Ühing septembris pooleaasta üldkoosolekuga, millest rohkearvuliselt võeti osa. Peale aruandtee kõnelesid Hammer, Vichman, Valm ja ja J. Mihkelson organiseerimisküsimustest.

Ühing katsub panna peamist rõhku eeloleval organiseerimishooajal naisrätsepatöölise organiseerimisele ja korraldada ametiühingulist selgitustööd õpingides, ühtlasi käsitades ka muid töölisesse puutuvaid ja töölisi huvitavaid küsimusi.

Ametiühingute liikmete arv on seni kasvanud järjekindlalt, kuid sellele vaatamata on veel Tallinnas laialine rätsepade pere, kes töötab madala palgaga organiseerimatult 16 tundi ööpäevas.

Senisele võimatule kurnamissüsteemile teeb lõpu ainult rätsepate organiseerimine ja oma huvide eest ühine väljaastumine.

Elu-olu a.-s. „Toferis“.

A.-s. „Toferi“ ketruse- ja kudumistööstus kuulub suurkäitiste liiki oma 330 töölisega. Töölised enamikult on naised, umbes ⅔ enamusega.

Eelnimetatud käitis on sellaseid käitisi, kus puudub töölisnõukogu, mille tõttu käitumine töölisega jätab palju soovida. Varem on juba „Töölise Hääl“ olnud juttu poolmeistrite ebasüüdsast töölise kohtlemisest, ventilatsiooni puudusest, ebaseaduslikest ületundidest ja muudest sarnastest asjadest, kuid olukord ei ole paranenud praegugi, kui mitte ümberpöörduvalt. Julgemad töölised, kes enda kaitseks sõnakese ütlevad, vallandatakse. Ka palkade suhtes ei või a.-s. „Toferi“ töölised olla kuigi õnnelikud, nii näiteks kõigub mustatöölise palk 1—2,16 kr. öises vahetuses. Pidades silmas kõiki neid puudusi, kerkib

üles küsimus: kas ei ole siin hädavajaline töölisnõukogu instituut?

Viimasel ajal on hakanud teadlikem ja aktiivsem osa töölisi koonduma Tall. Tekstiiltöölise Ühingu ümber, mida võib pidada eriti rõõmustavaks nähteks. Kuid seegi organiseeritud osake ei tohi jääda seisma, vaid peab katsuma organiseerida ka oma kaastöölisi, et ühiselt asuda oma olukorra parandamisele. Esmatähtsusega asi oleks muidugi töölisnõukogu instituudi sisseseadmine, esimeseks, et võimaldada pinda laiaulatuslikumaks organiseerimiseks ja teiseks, et teostada järelevalvet töötingimuste suhtes. Tehnilisse ossa puutuvaid nõuandeid võiksid anda ametiühing ja sinna ümber koondunud käitisvanemad teistest tekstiilkäitistest. Samuti oleks soovitatav, et haigekassa volinikke hakataks tulevikus valima töölise hulgast, mitte aga valitaks selleks peremeeste-sõbralikke ametnikke, kellest töölise huvid kaugel. Ka ei teeks halba töötasude õiglasemaks reguleerimise, vastavalt järjest suurenevale elukallidusele, mida aga muidugi saab teha ainult organiseeritult.

Organisatsioon olgu meil, töölistel, ikka alati esimesena silme ees, sest üksikult ei suuda meie midagi. Küll oleme aga näinud mis teised palju raskemini organiseeritud töölised suutnud teha oma käekäigu parandamiseks endi organisatsioonidega. Olgu meil tööks ainult jõudu ja taht.

Ebaõiglasest puhkuse andmisest a.-s. „Ginovkeris“.

Möödunud detsembris ilmunud dekreeidi kohaselt pidid kõik tööstustöölised, kes aasta olnud samas käitises, saama nädala tasuta puhkust, või kui puhkuse andmine tööstusele sünnitab raskusi, siis lihtsalt saama puhkeaja eest tasu. A.-s. „Ginovkeri“ direktsioon on seda seadust aga tõlgitsenud kuidagi valesti, kuna ta puhkust andis neile, kes kaks aastat olnud töölised nimetatud käitises; paljud töölised, kes olnud aasta, pidid leppima mittemillegagi. Üksikud ja organiseerimata töölised, kartes oma leivapalukese pärast, ei julge aga nõuda peremeestelt, millele neil oleks õigus.

SISU: 1) Ametiühingute vabadus jäägu püsima. 2) Sõda ja töölised. 3) 1905. a. vaim ei sure. 4) Elukallidus ja töölised. 5) Tartu ametiühingud. 6) Tartu rätsepatöölise palgavõitlus. 7) Meremeeste osaline võit. 8) 1905. a. mälestusi — K. Kiimann. 9) Kraavimehed. 10) Tallinna ametiühinguist ja töölisvanemaist. 11) Ringvaade. 12) Kuulutused.

Tegev ja vastutav toimetaja L. Metslang.

Väljaandja E. Töölisühingute Keskkliit. Ilmub kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52.

Ilmunud 23. oktoobril 1935. a.

Tartu Töölisühispanga

arvete seis 1. oktoobril 1935. a.

Aktiva.		Passiva.	
Kassa ja hoiuarved	713.67	Omakapitalid	4753.60
Diskontvekslid	11073.—	Hoiusummad	6336.82
Väärtpaberid	11.40	Antud garantiid	500.—
Garantii debitorid	500.—	Tulud	729.80
Vallasvara	311.25	Muud passivad	534.58
Kulud	245.48		
	<u>12854.80</u>		<u>12854.80</u>

Tartus, Filosoofi 11.

Eesti valmisriiete ja tellimiste äri

A. VALDSON

TARTUS,

Aleksandri t. nr. 1. Telefon 12-66.

PETSERIS,

Turu plats nr. 12. Telefon 1-13.

Ametiühinglased leiavad
suurima

tööliskirjanduse

valiku „VAHI“ raamatulaost,
Tartus, Kalaturu 3, telef. 15-72.
Vastavaile nõudmisile saade-
take välja nimekirju.

„Riietus“

Om. Aug. Nuusa

Tartu, Ülikooli 11.

Tel. 11-87.

Uuesti avatud

saapakauplus

„Kalew“

TARTUS,
Kaubaheev 39

soovitab suures valikus, võistlemata häädukes igasuguseid **jalanõusid** ning **kummikaupu** parimatest vabrikutest.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk tän. 2. 1935.

